

Nyilatkozat.

A Vas. Ujs. 1861 évi 41. számában megjelent „Zsombár” című költeményemre nézve ki kell jelentenem, hogy az semmiféle élő személyre nem akart vonatkozni. Hogy mégis talákozott a vidéken egy előkelő család, mely szándokos sértést olvasott ki belőle, azon nagyon csodálkozom, s a tisztelt család megnyugtató végett kötelességemnek tartom, oda nyilatkozni, hogy ha szándokosan sérteni akartam, akkor az én eljárásom csakugyan jogtalan és lovagiatlan és hogy ezen esetben teljes készséggel kérem a bocsánatot.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, dec. 27. „A szigetvári vértanúk.” Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Jókai Mór.
Szombat, dec. 28. „Dinorah, vagy a ploermeli bucsu.” Opera 3 felv. Meyerbertől.
Vasárnap, dec. 29. „Liliomfi.” Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Szigli-geti.
Hétfő, dec. 30. „Londoni arszlárok.” Vigjáték 5 felv.
Kedd, dec. 31. „Windsori vignók.” Vigopera 4 felv.
Szerda, jan. 1. „Dobó Katicza, vagy: az egri szép napok.” Eredeti történeti népszínmű 3 felv. Tóth Kálmántól.
Csütörtök, jan. 2. „Szép Ilon.” Opera Mosonyitól.

Budai népszínház.

Dec. 28. Partényi jutalmul, először: „Vén huszár-strázsa, vagy: párbaj sötétben.” Vigjáték 3 felv. Magyarította Székely Kálmán (álnév).
Dec. 29. „A csizmadia mint kisérlet.” Népszínmű 3 felv. Szigetből.
Dec. 30. „Puszták fia.” Eredeti népszínmű 3 felv. Irta Balázs Frigyes.
Dec. 31. Először: „Szilveszter éj.” Népszínmű 3 felv. Irta Turcsányi Gyula.
Január 1. „István, első magyar király.” Eredeti szomorujáték 5 felv. Dobsa Lajostól.

Nyilt tér.*)

— (Nyilatkozat.) A Vasárnapi Ujság 1861. 50-ik számában megjelent „Debreczen fűtőzása” s a „Debreczeni népviseletet” illetőleg, miután nemcsak a Debreczenben megjelenő Hortobágy, hanem mások is azon hiedelemben vannak, mintha az első kép felkildése is — melynek hűtlensége miatt sokak rosszallását vagyok kénytelen hallani — általam történt volna, ki kell jelentenem: miszerint a két kép közül én csak a népviseletet rajzoltam, a másikat pedig nem is én küldtem fel.

Saját művemre vonatkozólag, hogy a Hortobágy s némelyek előtt a nászmenetnél is ott valamely kalap, főkötő vagy arcz nem egész hűségben tűnnek elő, azok oly néha megbocsátható hibák, melyek — míg a rajz a különféle műkezelések után a nyomdán keresztül napvilágot lát — esetlegesen is előtűnhetnek; azért tehát ne legyünk mindenben oly pedáns, kimélytelen bírák. Debreczen, 1861. dec. 24-én. — Kallós Kálmán, főiskolai rajztanár.

— Felhívás. Folyó 1862-ik évre t. Ormody Bertalan ur által kiadni szándokolt, s még múlt év augusztus havában megjelenni ígért „Országgyűlési naptár”-ra Nagy-Károlyból m. év június havában több t. ur részéről előfizetési díjakat küldöttem fel, mindamellett a naptárpótlékot nemhogy az ígért időre, de még ezideig sem jelentek meg; miért is felkérem t. Ormody Bertalan urat, hogy gyűjtőívemen feljegyzett t. előfizető uraknak, kik ez ügyben engem sürgetnek, bármí módon legyen szives eleget tenni.

Dudásy László.

Kérem. Azon t. cz. urakat, kikhez a „M. Tud. Értekez.” című vállalat ügyében előfizetési felhívások intézettek, tisztelettel kérjük az érintett s még be nem küldött gyűjtő-íveknek legfőjebb folyó január hó 15-ig beküldésére, hogy a már sajtó alá adott I. füzetnél a nyomandó példányok száma felől magunkat jó eleve tájékozhatjuk. Kelt Pesten, január 2. 1862.
Knausz Nándor, és Nagy Iván, kiadó szerkesztők.

Szerkesztői mondanivaló.

5905 Csik-Somlyó. N. I. Vettük a becses küldeményt. Örvendünk a viszontlátkozásnak, s valóban meglehetősen nézve, lapunk régi barátait folyvást a régi meleg részvétellel gyülekezni látni; s ha néha a körülmények a viszony ideiglenes felbeszakítását parancsolják is, örömmel tapasztaljuk jó ismerőseink mielőbbi visszatérését. Így van ez munkatársainkkal és előfizetőinkkel, a mint a hírlapok mai özönében nem is csodálkozunk. 50-60 hírlapi vállalat van most s midőn megindultunk ötöd-hatod magunkkal jöttünk a szomorú tánczot. Az első évtizedet becsülettel akarjuk bevezetni s reményünk van, hogy teljes számmal is fogjuk ezt tehetni. Az ég áldja minden jóakaró ügybarátunkat ez új évben!

5906 H. M. Várhelyi. Sz. Á. A költemények megérkeztek. Nem válaszoltunk azonnal, mert reméljük, hogy addig közölni is fogjuk. A mi meg is fog történni.

5907. Az év utolsó napján. Esmédus elmékedés, fájdalom, hogy elkésett.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

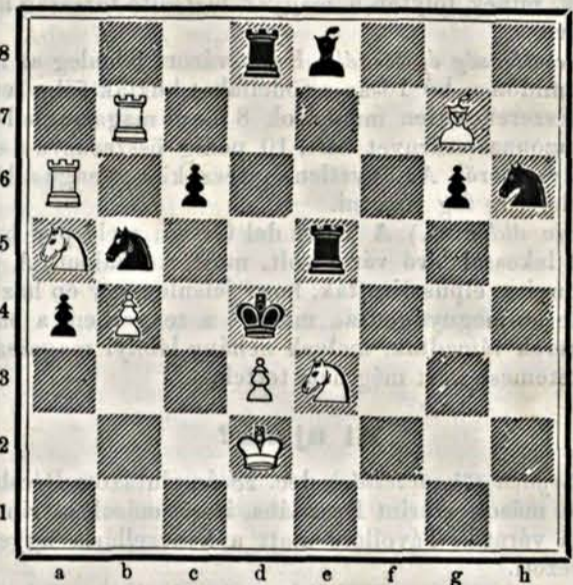
Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt. Pesten 1862.

5908. Tete puszta. A cikkek közül egyetmást használandunk; a küldött térképek nem lapba, hanem iskolai kézikönyvbe valók s különben is sokkal olcsóbb pénzen szerethetők meg a könyvtárusoknál, mint a mibe azok kimetszetése kerülne. Ki keresné a V. U. ban Európa, Ázsia, Afrika stb. mappáját.
5909. Kevházi. Azt kívánja nekünk: „Éljen az új évben lelki és testi örömöknek közepette, még a hajnali Pyr életét ünnepli.” Hát — hasonlóképen kívánjuk.
5910. Új évkor összegyűlő teendőink halmaza okozza, hogy több beküldött levélre és cikkekre most nem válaszolhatunk.

SAKKJÁTÉK.

106-ik sz. feladvány. — Amelung F.-től (Fellinben).

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 101-ik sz. feladvány megfejtése.

(Moser Adalbertől Königsbergben.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét.
1) F a 5 - c 7 B h 8 - h 1 A) 1) B h 8 - h 3
2) B g 1 - h 1 2) B g 1 - g 3 † B h 3 g 3:
3) B h 1 - h 3 lépni kell. 3) F c 7 - g 3:
4) F - vagy H - † 4) F - vagy H - † lépni kell.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Pesten: Csalkó György. — Szombathelyen: Kupai. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kis-Szállási puszta: Paszták fia. — Buzsákon: N. N. — Kövágó-Órszón: Gold Samu. — Kis-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Pásztón: Kovács Zsigmond. — B.-Ujváros: Kovács Lajos. — Alsó-Dabason: Metelka Béla. — Berhidán: K.-y. — Gyula-Fehérvártól: Horváth Lajos. — Sarkadon: Nagy Lajos.

Rövid értesítések. A 104. sz. feladványban, kettős megfejtés kikerülése tekintetéből h 1-re Sötét Vezér állítandó. — Pásztó: K. Zs. A küldeményt köszönettel vettük. A 102. sz. f. ugy, a mint megjelent, hibátlan. — Kis-Tapolcsány: B. G. Elintéztük. — Sz.-Endre: P. A. Meg volna fejtve, ha a második lépésben a Sötét Bátyva sakkot nem mondhatna. — Alsó-Dabas: M. B. Csak a 102. számú nem. De én részvételenk s igyekezetének örülünk. — K.-Órs: G. S. Ön megjegyzése helyes. A feladványokért vegye köszönetünket. — Poroszló: Nyilas Alajos. Ön a 94. sz. feladványban helyes megfejtését küldötte be. — Szombathely: 1) B c 4 - c 5 húzásra Sötét a matot kikerüli, ha szükség, megmondjuk mikép.

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosoz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraeli. naptár	Hold-kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Január		Dec. (6)	6. p.	6. p.	Tebet	6. p.	6. p.
5 Vasár.	E Telesfor	E Simon	24 A 4 Adv.	7 50	4 22	4 Simeon	10 7 10 26
6 Hétfő	Vizkereszt	Menyus	25 N. Kar	7 50	4 23	5 Gáspár	10 26 11 34
7 Kedd	Bálint. Nik.	Dicsőke	26 B. A. elj.	7 50	4 24	6 Dicső	10 46 * *
8 Szerda	Szűrény a. D.	Podorka	27 Istv. vér.	7 49	4 25	7 Fodor	11 8 12 38
9 Csütör.	Julián vért.	Er. (Er.)	28 2000 vér.	7 48	4 26	8 Erős	11 32 1 43
10 Péntek	Agathon p.	Ernö	29 1400 vér.	7 48	4 26	9 Ernő	12 1 2 47
11 Szomb.	Math Theod	Tilke	30 Aniz Z.	7 47	4 29	10 19. Sa.	12 35 3 49

Holdnegyed: ☾ Első negyed 8-án 12 óra 3 percz reggel.

TARTALOM.

Gróf Dessewffy Emil akadémiai megnyitó beszéde (arezképpel). — Szalk-Szent-Mártonban. Szél Farkas. — Szolnok védelme. P. Szathmáry Károly. — Sutorina (képpel). — A pesti új redoute-épület (képpel). — A magyar Alföld egy vidéke. — Petőfi lakása Gödöllőn (képpel). — 1862. Jókai Mór. — Tarház: Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedések. — Balesetek, elemi esapások. — Mi újság? — Értesítés az akad palota terveinek mülapja iránt. — Nyilatkozat. — Nemzeti színház. — Budai népszínház. — Nyilt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

2-ik szám.

Kilenczedik évi folyam.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedérből 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasított. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

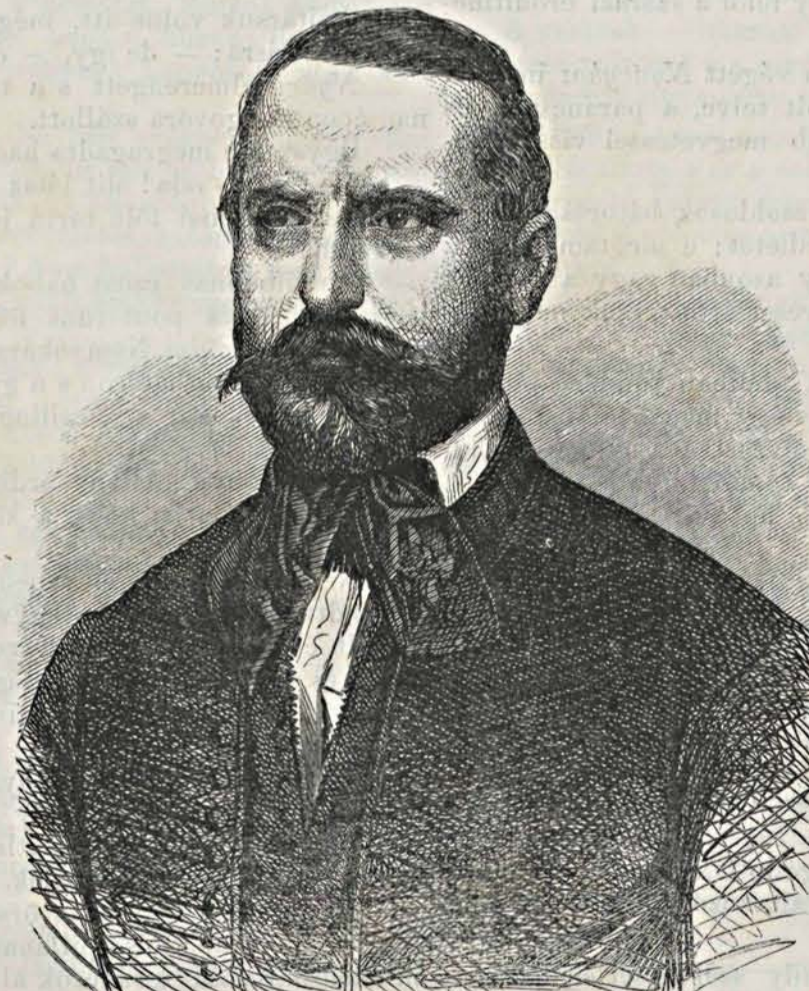
Ifj. Bartal György.

Az alkotmányos életnek tizenkét évig tartott szünete után végre bekövetkezvén, mult télen, a megyei közgyűlések, majd az országgyűlési választások korszaka: találkoztak itt-ott olyan kicsinyhitűek, kik visszagondolván az előbbi országgyűlések parlamentáris műveltségű férfaira, hatalmas szónokaira, aggódva csóválták fejüket, a feletti tünődésükben: hogy miután a régiek részint kihaltak, részint kiköltöztek hazánkba, többen pedig egészen visszavonultak a közélet színpadáról: vajjon honnan kerülnek elő a magyar törvényhozás régi tekintélyének, parlamentáris jó hírének megfelelő szónokok?

És ime, a magyar törvényhozás 1861-ben beállott új szakában hosszu szünetelés után, a mily örömmel, szintoly meglepetéssel győződénk meg arról: hogy a magyar törvényhozótest sorai között ott áll meg rendületlenül számos erős tölgy, s a kidőltek, vagy eltávolítottak helyett oly gyönyörű sugár fiatalok törnek magasra, kik nem csak a legszebb reményekkel kecsegtetnek jövőre nézve, de a jelenben is lelki élvezettel töltik el a jellemben, tudományban erős hazafiak felett gyönyörködni tudó honpolgár szívét.

Ugy hisszük, hogy nem sértjük önértétét az 1861-i országgyűlés azon derék tagjának, kinek arcképet itt közöljük, — ha nemzeti törvényhozásunk tisztázott erdejében őt is ezen kiváló ujjabb sarjadék közé sorozzuk.

Ifj. Bartal György, a nagyhirű történettudós és publicista id. Bartal Györgynek *) fia, született 1820-dik évi sept. 22-én, Pozsonymegyében. Tanulmányait a bécsi Theresianumban végezvén, 1842-ben, s így 22 éves korában lépett közpályára Tolnamegyében, mint tiszteltbéli aljegyző, s ezen minőségben rövid idő alatt annyira kitünteté mind éles esztét, mind alapos készütségét, hogy a következő tisztújítás alkalmakor főjegyzővé választott meg, s mint ilyen a köz-

Ifj. BARTAL GYÖRGY.

*) Arcképet s életrajzát I. V. U. 1858. 34. szám.

+ 1875.

A világosi katastropha után ő is azon számosak sorsában részesült, kik egyéni szabadságukat elvesztették; két hónapig fogságban várta sorsának eldőlését, mely azonban reá nézve kedvezőbb volt, mint sok más, vele közös sorsu barátjára nézve. — Bartal két havi fogság után szabad lábra bocsáttatott, s teljes visszavonultságban élt tolnamegyei birtokában, szellemus neje Perzel Mór testvérenek oldala mellett, mivel 1852-ben lépett házasságra Faddon, egész az okt. 20-ki kormányváltás szakáig.

Ekkor ismét előlépett, tevékeny részt vett Tolnamegye megalakításában, s tisztválasztáskor nagy szótöbbséggel megválasztott első alispánná, majd előbbi választó-kerületében országgyűlési képviselővé.

És ezen országgyűlésen az egész felirati szónoklati harc folytán, a sok jeles szónok közül alig lepte meg a képviselő-házat, s hallgató közönséget nagyobb mértékben valaki az ifjabb honatyák közül, mint Bartal, mind remekül kidolgozott, mind kitünő szónoki erővel előadott beszédével, melyről egy képviselő kedvertőleg jegyzé meg, hogy a szónokot egész előadása

alatt mindig a határozati párthoz számítá, s csak végszavazata vette őt ki ezen ámulatából.

Bartal György tehetsége s publicistai készsége, valamint tiszta hazafiai érzelmei elég biztosíték arra, hogy neki közéletünk jövőjében még kitűnő szerepet jósoljunk.

Hadi fogoly voltam.

Hadi fogoly voltam
Vérengző táborban.
Társam főbe löve
Hevert már a porban.

Én is letérdeltem
Egy ur parancsára;
Nyolcz fegyveres legény
Hátam mögé állá.

Nyolcz fegyveres legény
Czélba vette fejem;
Hej, de a vezérszó
Igy hangzék: kegyelem!

„Kegyelem, kegyelem,
Mégérdemli szegény!” —
S fölemelt a földről
Nyolcz fegyveres legény.

Oh, mily szépen fénylett
Most e világ nekem,
Oh, és milyen édes
Volt a lélekzetem.

De e világ még se
Fénylett ám oly szépen,
Mint az, mely ott rejlik
A rózsám szemében.

És lélekzetem se
Esett oly édesen,
Mint mikor te csókolsz,
Én szép szerelmemem.

Rab István.

Szolnok védelme. (1552.)

(Történeti beszély.)

P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

II.

A török beváltá fenyegetéseit.

Aug 24 én megjelent a budai basa 20,000 emberével s betölté a vár háromszögének azon oldalát, mely felől a száraz erődítmények voltak.

Egy felszólítás, mely a vár feladása végett Nyáryhoz intéztett s a szokásos egeretérő ígéretekkel volt telve, a parancsnok és vitézek részéről egyaránt a legnagyobb megvetéssel visszautaltatott.

Még nem jött el a pillanat, mely a zsoldosok bátorságát próbára tegye. Nyáry játszva intézte a védelmet; e megtámadás s a nyolcznapos szünetnélküli ágyuzás, mely azonban vagy a tüzerek ügyetlensége, vagy a távolság miatt keveset ártott, csak nevelte a harci kedvet s a védők bátorságát.

September 2-ika délután volt. A délibáb tündéri játékot üzött a messze síkon, megaranyozva egy-egy magán álló kutágas hosszú gépjét s habzó tenger ezüstjét olvasztva a nyugati láthatárra, melyből távol városok tornyai tündököltek ki, mintha a roppant vízőlön azokat hol elboritná, hol újra visszavonulna medrébe.

Az ágyuk az egész napi tüzeléstől s a nap égető sugáritól be voltak fülve s várbán és váron kívül azon lankadt nyugalom uralkodott, mely a nyári várostromokat annyira jellemzi.

A vár népe pihent; még az örök is a falak rovátkainak árnyát keresték föl.

De Nyáry, hadnagya kíséretében a legkülső sánczok állomásait látogatá. Sasszeme meglátta a legkisebb csorbát s intézkedett a legarányosabb hiányról.

A legkülöb bástyafokon végre megállott s szeméit az előtte elterülő ozman táboron s az azon túl váltakozó gyönyörű természeti játékon legetteté.

— Istenem! Mily szép s mégis mily szerencsétlen haza! E gyönyörű termékeny síkság, mely egy fél világrésznek adhatja

élelmet, most nemzetünk pártokra szakadása miatt miveletlenül hever; sima legelőjét buta pogányok paripái vágják fel s szent göröngyeit, úgy lehet, nem sokára saját vérünk fogja kővériteni!

— Bátyam talán igenis sötét színben látja az ország állását; a derék Losonczy halála, Lippa, Salgó eleste, igaz, mély sebek, de mégsem olyanok, hogy egy kis akarattal behegeszteni ne lehessen.

— De hol ez az akarat öcsém? Mig Zápolya maga élt, csak reméltünk. Ő erős lelkű ember és tapasztalt katona volt, kinek kezéből a török nem sokat csikart volna ki de mit csináljunk e gyenge gyermekkel, vagy azzal a szerencsétlen aszonynyal, ki mint mondják, újra Erdélybe vágják? Aztán nálunk sem megy rendén semmi. A várak, egy párt kivéve, idegen kezekre adatnak, kik az ellenségnek már hírére megszaladnak. Magad tudod, mi keveset remélhetünk Castaldótól s mily gyalázatosan futott el a gyáva Aldana Bernát.

— Annival szebb feladat jutott a magyar vezéreknél. Megmutatni a világnak; meggyőzni a királyt: hogy különbség van a hazafi és zsoldos között. Én azt hiszem, Ali szégyennel fog elvonulni Szolnok alól s a király majd belátja, melyik félen az igazság.

— Ha a töröknek nem jut eszébe, hogy több erőt küldjön Szolnok alá, ez, mely alatta áll, soha be nem veszi. De tartok tőle, hogy útját a nagyvezír is erre veszi. Tudhatod, mennyire fáj a foga Szolnokra és Egerre... Ha őrségem ötszáz fő igaz hazafiból állana, még akkor is nyugodtan hajtánám le fejemet az éjszakai nyugalomra; irigylem Dobó sorsát, ki azokat vonhatá Eger falai közé, kiket e drága földhöz őseik hajléka és atyáik sirja köt.

— Ez ideig vallon és olasz katonáinkra kevés panaszkodás lehet. Tiszteik is a legnagyobb készséggel teljesítik kötelességeiket.

— Mondom, hogy ez ostrom ellen nem is féltém a várat. Az olasz tisztekben még a legrosszabb esetben is inkább megbízom, de a vallonok között csak az egy Enzingerben vetem minden reményemet, kit úgy látszik, személyes ragaszkodás köt hozzám s kit az úgy szentsége teljesen áthatott.

Pekry arca elsötéült.

— Ali ostromán túl vagyunk öcsém. Ugy látszik maga is belátja ezt, mert kísérletei mindinkább gyöngülnek... Én azon pillanattól félek, midőn majd Achmet iszonyu serge megérkezik.

— Szolnok, igaz, a Tiszavidék kulcsa, de nem hiszem, hogy Castaldó még annyi dolgot se adjon a nagyvezírnek, hogy az egész erejét ide fordíthassa.

— Te nem ismered ez urakat. Ha valamelyik spanyol vagy olasz bajtársuk volna itt, még akkor csak tennének kísérletet a felszabadításra; — de így, — én csak saját erőmtől várok.

Nyáry elmerengett s a távolba függeszté tekintetét, hol a nap épen nyugovóra szállott.

Egyszerre megragadta hadnagya karját s meglepetve kiáltá: — Tekints oda! Mit látsz ott?...

Pekry szeméi föl tartá jobbját s feszült tekintettel kémelt a távolba.

A délibábnak ezüst habokkal rengő tengerében megszámlálhatatlan feketés pont tűnt föl, mintha usznék, vagy a fölszínre akarna fölvergődni. Nem sokára magasb magasb állást foglaltak el a setét pontok a láthatáron s a gyakorlott szem már kiveheti a fennhordott lófarkakat s a csillogó félholdat, mely azok tetején ragyog.

Egy iszonyu „Allah“ ordítás, mely a vár alatti ostromlók ajkáról kelt, tudatja, hogy a közeledőket a vár alatti táborban is észrevették.

Nem sokára megelevenedni látszott a föld, s mintha minden vakanturásból egy-egy fegyveres kelt volna ki, oly roppant tért foglalt el az egyesülő nagyvezír tábor. rögtön felült sátrai ágyúi és társz-kereivel egy négyszög mérföldnyire nagyobb tért foglalva el, s trombitái, dobjai s más hadi zeneszereivel eget hasogató zajt ütve.

— No öcsém — mond nyugott hidegen Nyáry — most siesünk embereinkhez. Egy ily roppant tábor első látása nem kis hatást gyakorol a tapasztalatlan katonára. Doboltasd őket a vár terére; szólnom kell hozzájuk.

Nyáry nem sokára az őrség előtt állott. Megesküdött, hogy ő ugyan a várat utolsó pillanatig egymaga is védi; s ha a szultán minden harcosát e sánczok alá hozza, még akkor sem hódol meg neki soha.

Bátor szavai nem tévesztették el hatásukat; a jövő pillanatban kiki vidáman és kötelességének teljes érzetével sietett helyére.

Két nehéz nap telt el Szolnok felett; minden órája áldozatot kívánt a váron s tizszer annyit a váron kívül. Szolnok falai ingadoztak már; a parancsnok szíve nem. Hangya szorgalomra ösztönte harcosait s a nappal kapott sebeket a bekövetkező éj, mint előbb, úgy most is behegeszté.

De a várba nyilon belétt ígérő és fenyegető iratok — fogalmazva német és olasz nyelven egymást érték s bár Nyáry mindent elkövetett, hogy harcosai kedélyállapotát, hangulatát megőrizze, a százötven ezernyi roppant török tábor oly hatalmas támokául szolgált a fenyegetéseknek, melyet igen nehéz volt megczáfolni.

Estvére hajlott az idő, gyönyörű őszi estvére, september 4-én 1552-ben.

A főkapu mellett állt a fővárda-ház, hova a lecsendesedett ágyuzás után a harcosok pihenni s az ilyenkor épen nem kimélt borból új erőt és lelkesedést meríteni a falakról alászálltak.

Nagy Márton, a főkapus, ki egyszerűsége s borrészlet kiosztását is kezelte, Nyárynak igen hű embere volt, ki gyakran kötyagosnak tette magát, csak hogy a katonák hangulatát még jobban kiismerje.

Keresztlábú asztalok mellett ültek a vitézek, nehéz sisakjaikat letéve a bemelegedett fejkéről s kedélyes pillantásokat vetve nemzetes Nagy Mártonné asszonyomra, ki bár a három X-et 5—6 évvel meghaladhatá, még mindig helyre egy menyecske vala.

A magyar harcosok kisebb asztalnál s kevesebben is ültek, mindemellett nem lehet rossz néven venni, hogy Erzsók asszony többször forgolódott az ölelős karu huszárok körül, mint a nehéz mellvasu vallonoknál, kiknek még ha hozzá értek is, ott maradt a helye.

— Ez nehéz nap volt — mondja az egyik vallon altiszt; ha még két napig lövik a nyugati bástyát, nincs ember, ki a rohanást feltartsa.

— Igaz — mondja félhangon a másik — aztán abban a kelemetes multságban részesülhetünk, hogy szíjat hasitnak hátaink ról, mint Losonczyéről Temesvárt.

— Nem is tudom, mit hoznak minket erre a földre? Ez a magyar mind egyetért a törökkel; meglássátok, hogy ez is a mi bőrünkön fog menekülni. Nem tudják ezt a zsvány hadat sorsára hagyni.

— Vajjon mit suttognak azok a németek, Márton bácsi? — kérdi az egyik huszár, az önkupából nagyot húzva; ugyan rikantson közébe kegyelmed, hogy beszéljenek hangosan, mint katonához illik.

— Ezek az Enzinger emberei. Na hisz ezeknek mindig van valami puszogni valójuk; meglássátok, ez lesz az első csapat, ha csakugyan lesz valamelyik, a melyik az ellenséghez átmegy... Hé! — kiált a vallon katonákra — becsületes katona fennhangon beszél! Talán Ali basához készültök? Nem hallottátok még, hogy a mennyi német eddig kezére került, mind zsákba varratva dobatta a Tiszába?

A vallonok mogorván hallgattak; a magyar vitézek pedig reá gyújtottak egy szomorú magyar nótára, mely Tinódy uram nyomán akkor az országot bejárta: „Török Bálint fogságáról.“ Egy egy kurjantás, melyet egyik másik jobb kedvű huszár a végére vágott, adott egy kis vidámságot neki.

— Ne busulj Pista! — mond az egyik öreg huszár fiatal bajtársához, ki mindkét könyökkel az asztalra támaszkodott s ezek közé hajtá fejét. Ne busulj, az angyalát! Ha azt nem adják, hát majd mást kérünk.

— Hagyjék el kend Mihály bátya, nincsen ma jó kedvem.

— Na hogy Ferkót elvitte a golyó? Szja fiam, az katonadolog.

— Az is.

— Ho hó fu, tudom már a bibédet. Már két napja, hogy nem jön közénk a kis leány... Halló Márton bá — hova a sutra tette kend a Julcsa lányát, hogy két nap óta nem látni!

— A süttetésnél van; aztán meg hát no... Dehát eb az ingetek, van valami hiányotok he?

— De van ám. Nézzen csak kegyelmed erre a ficzkóra; olyan, mintha a tyuk elvette volna kenyerit. Hiába na, biz e szemet vetett arra a kis lányra.

— Ne járjék kendnek a szája annyit nó. Annyit beszél, mint egy vén baba.

— No meg hát, — szó a mi szó, nem is szeretem, ha itt van — mondja Márton gazda — a minap estve sirva jött elébem, hogy az egyik német katona illetlenül megfaggatta. Mert hát tudja kend, hiában, a leány még fiatal s nagyon szemérmes.

Pistának sem kellett több. Ugy felugrott az asztaltól, hogy a nagy kanta cserépbén hullott széjjel s e kupák jobbra balra hengeredtek.

— Czüh milliom adta, melyik merete azt a leányt bántani?

— No no nó! — mond Mihály bátyja — csak ne oly tüzesen öcsém, mert bion megárt.

— Ha csak azt akarod tudni ecsém, hát ahon jön ni.

E pillanatban lépett be Fricz, az Enzinger meghitt legénye, kezében valami iratot szorongatva, melylyel egyenesen bajtársainak tartott.

Pista nem szólt semmit, csak gyürekezett felfelé mind a két ujjára s mi közben a Fricztől behozott irat kézről kézre járt, lassanként fokosát is emelgetni kezdé.

Midőn legjobban el lett volna merülve a társaság a mélységes titok olvasgatásában, egyszerre lecsapott a harci fokos az asztal közepére, s mintha villám csapott volna oda, úgy széjjel ment az asztaltábla deszkája; úgy pattogtak szét a kupák és tálak, tartalmokkal összevissza öntve a vallonok arczát és ruháit.

Ezek először rémülten ugrottak fel az asztaltól, de a jövő perczen mindenik nehéz egyenes kardját tartá kezében, kérdő és fenyegető tekintettel nézve a magyar bajnokra, ki arczából kikelve kiált reájok.

— Mutassátok azt az irást, vagy kövessetek urunk elébe!

Fricz gúnyosan mosolyogva tekintett Pistára s eléje állva, rosz magyarsággal mondá:

— Vajjon ugyé? Mienk ur Enzinger. Mi nem fogad szó senkinek, csak ütöt. Sacrrro... bestia! Miért bántottál miénk asztal, ruha he?

— Ha ide adod azt az irást, meg felfogadod arra az ebhitedre, hogy meg arczozal sem fordulsz felé a ház felé, akkor még egyszer elviheted épen a koponyádat. Nem akarok gyilkos lenni, sem zenebonát csinálni, mert ezt megtiltotta az úr.

— Nesze néked irás! — mond Fricz oly illedelmet sértő tempóval, hogy a fiatal bajnok többé nem volt ura érzelmeinek s úgy ütötte hátba a neki hátat fordított vallont, hogy a vas hátrét beszakadt a roppant ütés alatt; amaz orra bukott a földre.

A vasasok — húsznál többen — egyszerre támadtak Pistára, de ez sem volt rest s a segélyére siető kapusgazda és Mihály bátya segélyével ugyancsak soriták a vallonokat a kijárási felé.

Az első azonban, a melyik kimenekülhetett, egyszerre az egész várat föllármázta s nem sokára egymást érve özönlött a társai segítségére siető katonacsoport a legotrombább fenyegetésekkel és káromlásokkal rohanva a máris minden oldalról megtámadott bejárás-védőkre.

A ravaszabbakból egy kettő a hátsó bejárásra került s midőn Pista kívülől tolongó elleneit épen legjobban szorítaná, hátulról nyakán erős vágást kap s a jövő pillanatban vérében hever; a kapust hasonló sors érte s már csak Mihály bátya küzdött egyedül, midőn a trombiták minden oldalról harsogni kezdetek s egyszerre feldördült a parancsnok harsogó szava, ki a verekedés színhelyén megjelenve, parancsolóan kiáltá:

— Mi történik itt?

A közelebb állók megszüntették az ostromot, de a szenvedélyesebbek, úgy látszék, nem akartak megszűnni addig, mig Mihály bácsi csákánya ütését egy pár vágással vissza nem fizették.

Most Pekry érkezett meg s a legmakacsabb bajnoknak oly magasra títé kardját szörnyű pallosával, hogy az magasra szállt s ivet képezve átugrott a várfalon az árokba.

Ez már némileg helyreállítá a tekintélyt.

— Most mindjárt nyakig vasba veretlek, gaz ficzkók! mond fenyegetőleg a parancsnok.

— Csak hogy mi vagyunk többen — jegyzi meg szemtelenül egy altiszt, ki az engedelmesség és dacz között még mindig habozni látszék.

— Beszéljen kend — kiált Nyáry a harcz verejtékétől lobogós ingébe törülköző Mihály bátyát — beszélje el kend, mi történt itt?

Mihály bátya azon igazi természetes és észszerű előadással mondá el a történeteket, mely a magyar parasztnak talán minden más nemzetiség felett oly hatalmas adománya.

— Adjátok az iratot! — kiált parancsolólag a vallonokra Nyáry.

— Majd odaadjuk kapitányunknak — mond egyik konokul.

— Kapitány! Ön emberei parancsomnak makacsul ellenszögölnek — mond Nyáry az oda érkezett Enzingernek. Ön elégtélt adand nekem; különben a következményekért Isten, haza és király előtt, önt teszem felelőssé.

— Meg lesz uram. Tessék elvonulni nyugodtan; ön megleend velem elégedve.

— Az nem elég uram — szólt közbe Pekry — önnek a hely színén kell elégtételt adnia; napok óta különös dolgokról beszélnek ön emberei, mit parancsnokuk szigora ellenében nem merének.

— Ön tehát gyanakszik reám uram?

— Nincs miért tagadjam, kapitány.

Ezalatt Enzinger tisztjei kővé dermedve állottak parancsnokaik előtt.

— Uram! Az ellenség nagy; a vár nem védhető. Ő felsége nem kívánhatja, hogy egynehány makacs magyar földesur jószágáért magunkat megnyuzassuk. Kívánjuk, hogy a rejtékut kulcsait kézrekerítve, minket e mérszárszékéről kivigy.

— Ez mindnyájatok véleménye? kérdi Enzinger tisztjeihez fordulva.

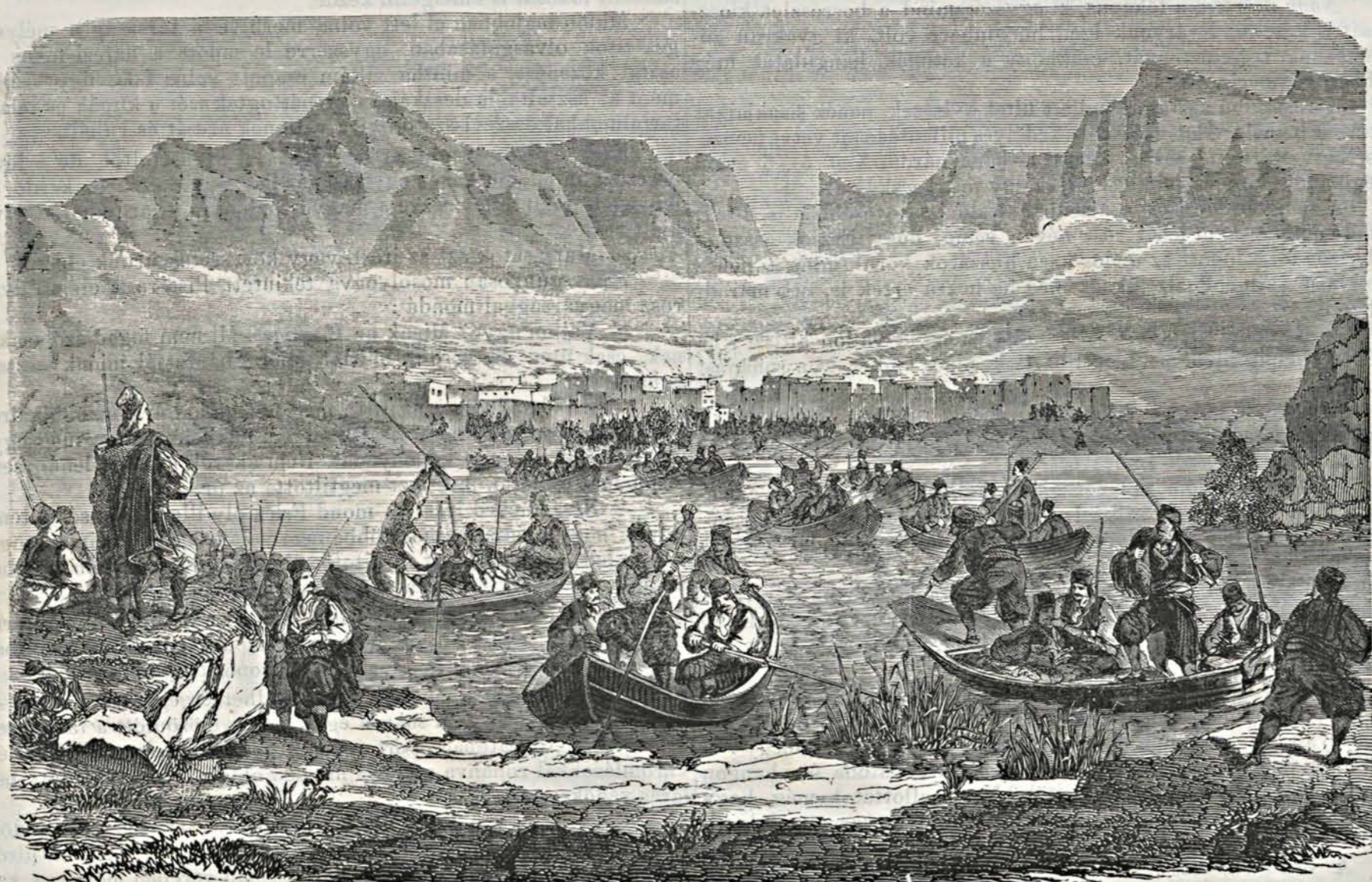
— Mindenikünké.

— Embereiteket nyugtassátok meg és tartsátok készen; a mint teljesen besötétült, siessetek hozzám.

(Folytatás következik.)

Montenegro.

Montenegro, az európai államok ezen egyik legkisebbike, jelenleg harczban áll a hajdan hatalmas, de most már gyengéssége miatt „beteg ember“-nek nevezett Törökországgal. Testvérlapunk a „Pol. Ujdonságok“-ban nem mulasztottuk el, olvasóinkat e harcz főbb momentumaival meg-

A montenegróiak egy török falu fölégetése után a skutarii tó szigetén kötnek ki.

— Melyik volt azon ember, ki a főparancsnok szavának rögtön nem engedelmesskedett?

Pekry reámutatott a konok altisztre.

Enzinger pisztolya kulcsát elővonta tarsolyából s hidegen tekerte fel a sarkányt.

A következő pillanatban az altiszt halva rogyott társai közé.

— Megvan ön elégedve parancsnok? — kérdi aztán füstölgő pisztolyát törölgetve.

— Tökéletesen.

— Gazember! — dörög magában Pekry.

Aztán mindketten megfordultak s a főlak felé siettek.

— Enzinger hű hozzám — mond Nyáry — életemet merném ez emberre bízni.

— Én nem, ebemet sem. Ki egy ember életét az övéi közül oly könnyedén kioltani képes, az nem lehet becsületes ember.

— A katonai szigor kívánja ezt.

— Adja Isten, ne csalódjál bátyám.

ismertetni, s nem mulasztandjuk el azt jövőre is figyelemmel kísérni. Szólgájanak e következő sorok is a török-montenegrói harcz alaposabb megértésére.

Az osztrák és török birodalommal határos Montenegro egész területe nem több 80–90 □ mérföldnél, tehát körülbelül akkora, mint Pozsony- vagy Baranyamegye. Lakosai száma mintegy 120,000 főre rug, s e csekély népessége mellett is képes 20,000 embert a harczmezőre kiállítani. Hogy a montenegróiak ugyszólván fegyveresen jönnek a világra, ez az ő politikai helyzetök természetes következménye. Hadi életükből sok érdekes dolgot beszélhetnénk el, ha attól nem tartanánk, hogy azok ugyis eléggé ismereteseek olvasóink előtt. Csak annyit említünk tehát meg, hogy újabb időben a löfegyvereknek elsőseget adnak egyéb kézi fegyverek fölött, melyek iránt hajdan, régi hagyomány következtében, különös előszeretettel viseltek. A löfegyvereket most kitünő ügyességgel kezelik, s a kit czélba vesznek, ritkán menekül meg golyóiktól.

Függetlenségüket azon harczokban, melyeket 1516. óta egész a legújabb időkig oly gyakran megújítani kényszerültek, folyvást meg tudták védeni. Legrégibb honfittásai, a velenzeiek meggondolatlansága, Oroszország karjaiba vezette őket. A számukra innen érkezett első pénzküldemény 35,000 aranyból állt; ezt I. Péter császár küldé nekik, ki 1711-ben fegyverre

szólítá a vitéz férfiakat a török ellen. E nép, mely már Skanderbeg idejében diadalt diadal után nyert, vállalatában ezuttal is szerencsés volt, sohasem tudott a török tartós előnyt kivívni felette.

Montenegro, csekély területe és népessége daczára, az európai államban fontos szerepre van hivatva. Szerencsés fekvése, komor, reneteg, erdőktől sűrűen borított s csaknem járhatlan hegyeinak és lakosainak harczias szelleme következtében, e fontos szerepet, ugylátszik, nemcsak hogy továbbra is megőrizheti, de talán még növelheti is.

A montenegrói nép harczias szellemét festői viselete is tanúsítja, melynek a fegyver egyik fontos kiegészítő részét képezi, ugyannyira, hogy még a nők is hordoznak tört magokkal, övükbe rejtve. E nők bátorságra nézve vetélkednek a férfakkal. Harczban a montenegrói nem ismer könyörületet, de ő sem kíván kegyelmet a maga részére. Elfogott ellenének fejét irtalom nélkül levágja, sőt még saját megsebesült honfittársát is, ha másképp meg nem szabadíthatja, inkább megöli, hogy sem az ellenség kezébe foglaljon esni engedje.

Ily nyers jellem mellett könnyen megfogható, ha a montenegrói nevével durván bánik, iránta kevés kiméleletet tanúsít, s a harci ügyet kivéve, ráhárit minden teendőt, gyakran még a földművelést is. De másrészt családi életében oly romlatlan, tisztá erkölcs uralkodik, hogy e példából következtetve, sajnálattal vagyunk kénytelenek elismerni, hogy a civilizatio nem mindig jár karöltve az erkölcsök javulásával.

XII. Tolnamegyei sváb viselet.

Mióta Montenegro és Törökország közt a harcz kitört, a politikai lapok hasábjain gyakran olvashatni egyes montenegrói csapatoknak a török földre lett betöréseiről, rablás és pusztítás végett. E betörések azonban béke idején sem tartoznak a ritkaságok közé; mert a feketehegyi lakosok, zordon hegyeik közt nem találván elegendő táplálékot életök fenntartására, keresve keresik az alkalmat, hogy a természetesen sikságra lecsaphassanak, s az ott lakó törökök nyájait és egyéb ingóságait zsákmányul ejthessék. A valósi és fajgyűlölség természetesen csak ürügy a megtámadásokra, a tulajdonképeni ok a montenegróiak rablási vágyában keresendő.

Legjobban ki van téve ez erőszakoskodásoknak a skutarii tó északi partja. Itt a Feketehegy kopasz sziklá egészen a víz széleig hatnak, melyeken át csaknem járhatlan ösvények és félelmesen tátongó hegynyílások vezetnek Csernagóra belsejébe.

E vadregényes hegység lakói 50-en — 100-an éjnek idején összegyülekeznek, s hajnal hasadtával megrohanják az ellenség közelletét nem is gyanító török faluk szegény lakosait, kiknek összes vagyoná néhány szarvasmarha- s birkanyjából és baromfiakból áll. A váratlanul meglepett törökök ily esetben vitézül ellenszögölnek ugyan, de mert hirtelenben kellő számmal össze nem gyülekezhetnek, többnyire eredmény nélkül; kénytelenek tehát még megmenthető vagyonukkal a legközelebbi falvakba menekülni a tulnyomó ellenség elől, hol aztán erősebb csapatá alakulva, rendszerint azonnal visszaindulnak a rablók üldözésére, de természetesen minden siker

nélkül, mert ekkor már az ellenség visszavonult járhatlan hegyei közé, csak a pusztá falvat hagyván hátra, sőt néha még azt is csupa vadságból fölperzseli.

Ez erőszakos betörések egyik legvakmerőbbikéről közelebb hoztak a lapok tudósítást. Ez alkalommal a montenegróiak, ugylátszik, sokkal nagyobb erővel indultak zsákmányra, mint rendszeren szoktak, mert nemcsak hogy két falut, névszerint a skutarii tó mellett fekvő Sestari és Muritj falvakat rohanták meg egyszerre, hanem a tóban levő kis szigetet is elfoglalták. Képünk azon jelenetet ábrázolja, midőn a rabló montenegróiak Muritj fölégetése után e sziget elfoglalását megkezdik.

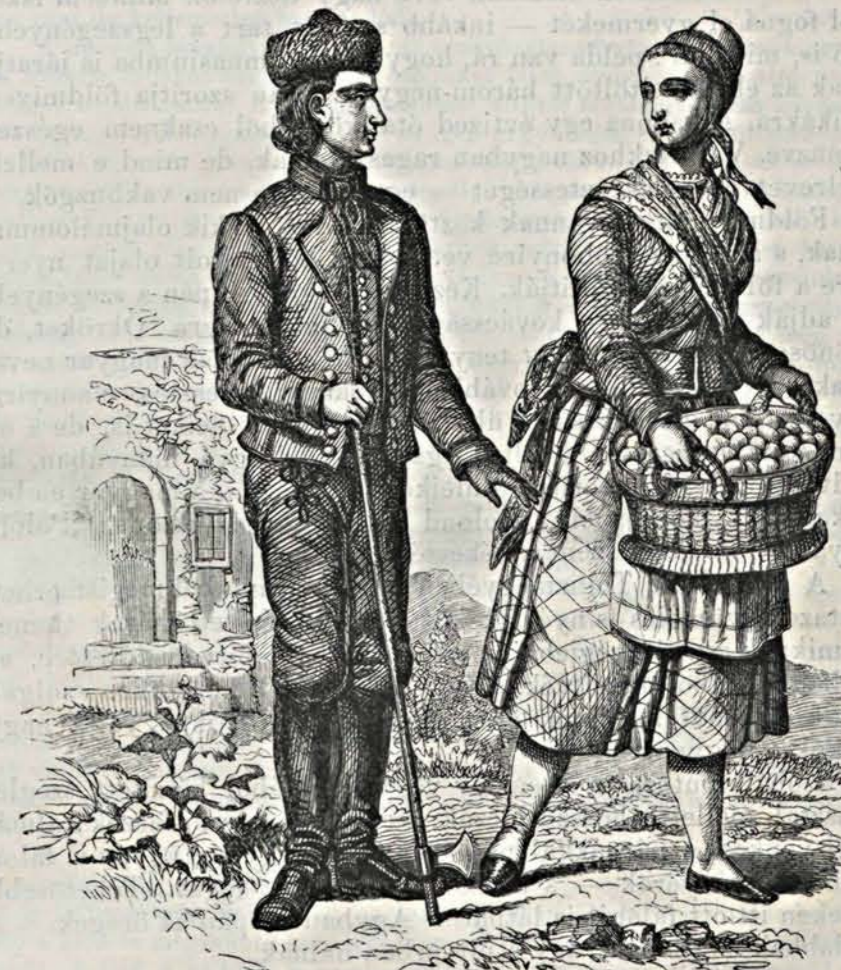
Képek a hazai népeletről.

XII.—XIII. Dunántúli svábok.

(Tolna- és Baranyamegyében.)

A tolnamegyei svábok 1720-ik évben költöztek honunkba; a katolikusok Fulda, az evangélikusok Württemberg, a reformátusok Hasszia vidékéről. Letelepedésük alkalmával, ugyszintén azután is gazdag örökségeket hoztak be. Egy ilyen alkalommal hozott zsebében egy sváb, egy szem kolompért, s ez a maganyja mind megannyi kolompérnak Magyarországon; — ha igaz, a mit beszélnek.

Régi hazájukbani viseletük: világoskék — nagy rézgombokkal

XIII. Baranyamegyei sváb viselet

ellátott posztóruha volt, ünnepélyesebb alkalmakkor pedig ugyan- csak ilyen színű kaputot és sárga szarvasbőr-nadrágot viseltek.

A tolnai sváb most rendszeren kalapot visel, még pedig — nehogy az eső nyakába hulljon — terjedelmeset, nagyítás nélkül mondva, csaknem akkorát, mint egy taligakerék; az ugynevezett csárdáskalapot azonban már ma a fiatalabbak hordozni kezdek. Az öregek ragaszkodnak a fésűvel feltűzött hosszú, — az ifjak a nyírt hajúhoz, — míg bajuszosat csak elvétve láthatni köztük. Nyakendőt csupán ünnepen, de ekkor aztán selyemből készültet használnak. Ingeiket szövetik. Mellényt szintén csak veres betűs napokon hordoznak, posztóból készültet. — Melegebb időben az ing fölött semmi fölöltöt, míg az év hidegebb szakáiban és sátoros ünnepeken setétkék posztóból varrott s diónagyságu érczombokkal fölserelt dolmányt s magyar nadrágot viselnek; egyébiránt ez utóbbinak helyét nyáron egyszerű, vászonból összeeszkábált térdig érő nadrágocská pótolja, mit maguk a svábok pisztolnak (Pisztolhosen), a köztük lakó magyarok pedig vászonkorsónak neveznek. A pisztol által el nem fedett lábat egy ugyancsak térdig érő, s a lábikránál rézcscattal összekapcsolt kék harisnya takarja,

s e fölött van a lábón az az országzerte híres, nem egy esetben összepántolt s bundadarabokkal is kibélelt faczipó, vagy magyarosabbban (?) mondva *klumpa*, mely azonkívül, hogy az azt használnak gazdaságos, a szemlélnök nem egy mulatságos látványt nyújt. A sváb t. i. télen, midőn sáros az út, hegyről szándékozzán lejöni, leguggol, hátra tett kezeit összekapcsolja, s míg az ugyan ezúton haladó magyar az ő két köblös saruival hatot is bukfenchez, klumpáján lecsuszott svábunk már a völgyben fölegyenesedve veti ki.

Nők — a menyecskék és az éltesebbek, dinnyehaj alakú cifra kis főkötőt (a tréfás magyar szótárában fűzfészek) viselnek, — a hajadonok választék nélkül hátrafésült hajjal járnak, mind megannyinak testét pedig ezer ránczu kék szoknya, s meglehetősen nagyságu gombokkal ellátott, világoskék posztórekl borítja. Ha gyászolnak, fejüket fehér kendőkkel burkolják be, míg egyébkor fedetlen fővel láthatni őket.

A külső után ítélők kedveért fölemlítjük itt, kicsoda lakik ezen tarka-barka ruhán belől. Egyesek lelkü, nyíltszívü, vendégszerető, önzetlen, másokat s mások jogait tiszteletben tartó nép ez, minőt nem sokat lehet látni. Am látogassa meg valaki e megye történetét, s tartson szemlét ott az emberiség mélyei fölött — klumpás népnök közül aligha fog ismerni csak kettőre is.

A művelődésnek általában véve nagy tisztelői. Mintsem iskolától fogná el gyermekét — inkább szolgát tart a legszegényebb sváb is, mi több: példa van rá, hogy azt a gymnasiumba is járattja s csak az ebben eltöltött három-négy év után szorítja földművesi munkákra. A babona egy évtized óta körükből csaknem egészen száműzve. Vallásukhoz nagyban ragaszkodnak, de mind e mellett is félrevertve a felekezetséget — egyáltalában nem vakbuzgók.

Földművelők, de vannak közöttük olyanok is, kik olajmalommal bírnak, s az ebben, többnyire vett rezezből sajtolt olajat nyereségre a fölvidékre szállítják. Kézművességre csupán a szegényebbek adják magokat — kovácsság vagy takácsságra. Ökröket, de különösen lovakat szépeket tenyésztnek, s azoknak magyar nevet adnak. — Szenvedélyük továbbá a dohánytermesztés, elannyira, hogy legtöbb esetben ezzel ültetik be gabnaföldeiket is, de a mi élémüket kétszeresen kiadja. Ugarolnak. Trágya hiányában, kiapadt tőfénéssel is terítik földeiket, mire aztán a magyar ember egykedvűen mondja el: „Bolond német!“ s ez viszont: „Polont matyár!“ — s ezzel szent a békeség.

A sváb falut Tolnamegyében még jó távolból megismerheti az utazó. Gyümölcs- s nyáriak közl izléssel épített házak tűnnek elő, miknek csupán régiebbjei vannak fából építve nádtetőre, az újabbak téglából készítvék, s cserepezettek. Dicséretükre szolgál, hogy a kéménytelen házat épen nem szenvedhetik, s rajta nagy ablakokat hagynak.

Szobáik butorzata: kemény vagy puhatából készített szegletes asztal, mellette hosszú lőczák; két vagy három faszék; almárium; vánkoss- s párnákkal padlásig vetett egypár ágy, s a falon különböző tányérok — s tálakkal megrakott fogas. Tehetősebb helyeken itt-ott falórat is láthatni. Agyban csupán az öregek — a fiatalabbak istállóban vagy a pitvarban hálának.

A magyar alföld egy vidéke.

(Ethnographiai vázlat.)

(Folytatás.)

IV.

Társadalmi szempontból tekintve, a debreczeni nép hideg, magába zárkozott. Az idegen utazó előtt feltűnik a szigorú s merev arczkifejezés, s bővebb ismeretség után is úgy találja, hogy a korhizelgő vétke ez embereken még mit sem fogott. Jellemében hajthatatlan, simulékonytárgy külső benyomásra, hirtelen nem tanúsító. Valóban mindenik „czivis“ természettől öröklött nyers erőt hord keblében, melyen a szabályok eltorzító befolyása még alig látható. De a személyes tulajdonok eme határozott típusa merev önállósággá változik, mely miatt népünk a közös ügy körül magától öszpontosulni képtelen, s hol egy közszélna való tekintetből az egyéni akarat és önkény háttérbe szorulása volna szükséges, hogy a „közönség“ ereje annál nagyobb hatályal nyilatkozzék, ott hátramarad e nép, mivel a személyi jellemtulajdonok oly hajthatatlan merevek, miszerint a *közszellem meg nem erősödhetik*, s az

individuumok együttesen imponáló erkölcsi személylve össze nem olvadhatnak. A közszellem eme nagy hiánya tűnik ki mindenütt, hol a népnek önként vagy felszólításra a közügyhöz kellene járulnia. Kinek nem tűnt fel például, hogy a prot. egyház veszteljes napjaiban, midőn a vallásszabadság megtartásáért annyian remegének, s a vidék értelmisége ezrenként tódult a bátorlelkü superintendentia gyűlésére, a debreczeni nép e gyűléseken aránylag fel sem tűnő számban jelent meg, s a gyűlés helyisége előtt való csoportozása által, mindössze is a látványosság iránt való érzékét mutatta ki. Pedig, ha egyenkint beszélünk ez emberekkel, törhetetlen ragaszkodást és hűséget találhatunk náluk a vallás és nemzetiség iránt. A mi különösen a *házafiságot* illeti, a debreczeni nép előtt lehetetlen tisztelettel meg nem hajolni, mert nincs közöttük egy is, ki az „ország“ nevére fel ne emelné csüggedt gondolát, s lelkes szavakban ne tört volna ki, valahányszor az inséges 12 év alatt annak jobb sorsra érdemes voltáról szölköztak előtte.

A nép karakteri típusánál fogva, mely szerint kiki önnön magában és saját érdekében van mintegy elfogódva és elmerülve, önkéntes *szívességet* és *előzékenységet* idegen irányában nem ismer, baráti kört igen ritkán alakít, a *vendégszeretetet* igen kevésbé gyakorolja. E tekintetben a szomszéd községekben sokkal jobban áll a dolog. H.-Böszörményben az elszállásolt katonák felkeresik azon gazdákat, kiknél ezeltől egynehány évvel beszállásolva voltak, s azok szívesen megosztják az idegen fiakkal borukat. A nagyobb községek közül vendégszeretetéről említésreméltó Hadház, de mindenkélt a „barátkozó“ *Nánás*. A mi a családi békeséget egyetértést illeti, ez általában meggyengült. A testvérek, rokonok és házaspárok között gyakori a *viszály*, mire nézve panaszra leginkább a városi hadnagyhoz járnak H.-Böszörményben; verekedésig azonban ritkán megy a dolog. Olyan formán tesznek mint az eskimók; ezeknél a férj, ha el akar nejtől válni, egy pár nap komoly képet vág előtte, aztán elhagyja a kunyhót anélkül, hogy feleségének szólna. A nő érte ezen jeladást, s visszamegy szülőihez. Mégis az a különbség van, hogy nálunk rendszeren a nők mutatják ki nem-tetésüket a férjek előtt s hagyják ott azokat. A testvérek közötti *osztozás* majdnem mindenkor *veszekedésre* szolgáltat okot. Dunán vagy utvarban lakik, az apa, s a „gyermeknek evangéliomszerű parancsnak veszik, mit az öreg törzsfőnök a holnapi munkára nézve kiad.“ Igy együtt szép békeségben gyűjtik a közös vagyont. Nálunk legtöbb apa még életében megosztatja gyermekeit, minek egy részt az utóbbi években oly nyomasztólag ható örökösödési százalékfizetés volt az oka. A házasság azonban az első vagy második évben mégis legtöbbször egy kenyerén van szülőivel, de aztán külön költözik s testvéreivel siettetni az osztozást, midőn jut szegénység s egymás között való meghasonlás osztályrésziül. Igen szépen mondja ide vonatkozólag Tompa:

„Mi jót tesz sok apa számos gyermekével,
Vagyunkaját köztök diribolván szelvény?
Néhány baráda jut, egyik sem tud élni,
A mennyi együtt volt, külön csak felényi.

Ha beteg lesz egyik, ha tűz vagy dög által
Hátramegy, a bajból soha ki nem lábol;
A szegény irigy lesz, a gazdag fenntátó,
Elfordul, elhível anyyi szív egymástól!“

A debreczeni nép rendes *összejöveteli helyekkel* nem bír, a semmi felügyelet alatt sem lévő temetődombokon azonban rendes *kártyakompánia* tartja üléseit, hová némely dologkerülők, midőn korcsmában nincsenek, el szoktak járni. Vidéken gyűlőhelyül a *malmok* szolgálnak, hol téli esteiken és egész nap is az időjárásról, a „szegény ember bajáról,“ városi és ekkleziásai ügyekről, meg legfőképen a „világ tanáról,“ „ország dolgáról“ szoktak beszélgetni. Mindenik malomnak van bizonyos köre, melyből a *tagok* kikerülnek. Téli esteiken magok e rendes bejárók látják el a malmot szalmatüzelővel is, olvasmányt azonban ide nem igen szoktak hozni. És e malomkaszinókban sok nevezetes dolog történik! A politikai nevezetesebb események itt nagyon hamar ismeretesekké lesznek! természetesen, hogy elferdített alakban. A fiatalság *kártyával, labdával, tekével, botokkal* stb. mulatja magát. Legnevezetesebb játéknemek: a *kifutó, bábásdi, kihányósi, királyosdi, kurvásdi, iskolásdi, bennforgó, csirkézés, kártyázás, czimpázás, malmozás, fecskézés, tekézés, bakfittyezés, disznózás, cikázás, espelági rózsza, göröcszés, korcsolyázás* csontdarabokon; továbbá sátoros ünnepeken a *hírintőzés* és *kalótyázás*, mely két utóbbi veszélyes játékból tagfi-

czamodás láb- vagy kartörés nem egyszer következett már. Csapásokban főleg vásárok idején van népebb *ivás*, mely, főleg ez előtt, verekedés nélkül nem igen szokott megtörténni. A *lakodalmak* ezeltől 2–3 nap is tartottak, most legát a mulatságból egy délután és este. A menyasszonyt vivő szekeret a jobb módúaknál kétoldalt és elől, kivont kardokkal, kulacsosál és pisztolyal ellátott két posztóruhába öltözött lovasok kísérik. A *táncz* lassu, csendes, komoly, minden kétértelműségtől ment, s a legnagyobb mértékben illedelmes. Általában pedig a nép *mulatságaiban* sokkal inkább *mértéket tartó*, mint a felsőbb osztályok, odáig legalább soha sem megy a dolog, mint Kis-Ujszálláson, hol nem régen is olyanira meghódoltak a bál királynéjának, hogy a tánczvizalom végeztével tisztelői *börczipőkéjét* formaszert *közösen megették*.

Egy igen fontos s nem csekély figyelmet érdemlő körülmény e nép társadalmi életében községi hivatalnokai irányában való gyanakodó, daczos s itt-ott *engedellen* magaviselete. A debreczeni nép ugyan nem sokat gondol hivatalnokaival, kiket jobbára nem is ismert az utóbbi évek alatt, s azok iránt, ha úgye volt velök, kellő reverentiával viseltetett: de nem így volt ez a vidéken, hol községi hivatalnokaiban a nép legnagyobb része csak olyan embereket látott, kik pusztán az ő megfizetésére s megrontására törekedtek. Egyes kivételes helyek lehettek, s ilyen a nagyobb községek közt az igen jámbor Hadház, de az általános meggyökerezett vélemény a megbukott rendszer előjárói iránt az volt, melyet kifejeztem, s minek legnagyobb mértékben a *rendszer volt az oka*. Nagy Kun-Karczagon husvét ünnepe a nép tömegesen zudult fel városi hadnagya ellen s egy nap délutánján kivitte annak letéetését. Szoboszlón — ámbár a régi zavargó „dörök“ már csendes polgárokka váltak — tavaly a nép közös akarattal határozottan megtagadta a közmunkát. H.-Böszörményben pedig ásókkal, botokkal fegyverkezett fel tisztviselői ellen s hazakergette azokat a mezőről sat. Mai napság ezen hivatalnokok helyett már a nép által előállított új tisztviselők vannak, annál fogva remélhető, hogy a békeség és engedelmisség visszatér a polgárok hajlékaiba. Az *egyházi ügyekkel* sem sokkal jobban áll a dolog. Debreczenben nem tudom, de V. Pircsen, N.-K.-Karczagon, B.-U.-Városon, Szoboszlón, Nánáson, Kabán, H.-Böszörményben sat. igen tetemes egyházi adóhátrálék vagyon a népnél, mely azonfelül az egyház vagyonát kezelő egyéneket több községekben még gyanúsítja is. És ennek igen természetes oka van. A nép közelebbi időkben igen távol érzette magát a közügyek vezetésétől, s azokba úgy szólva semmi „bele szólója“ nem volt. Az ügyek nála nélkül intéztettek el, s ha csak fizetésről vagy tilalomról nem volt szó, azt sem tudta meg, hogy miképen? Isten mehetsen bennünket mindenben az okhokra-tiától! mely maga diestelen enyészetebe döntene mindenféle közügyet: csak az volt kívánatos, a mi a superintendentia rendeltéből legújabbban be is következett az egyházi ügyekre, hogy a nép kissé közelebb érezze magát ezen ügyek vezetéséhez, s oly férfiakat lásson azoknak élén, kiket maga állított oda. Miután ez már sok helyt (mint Nádudvar, H.-Böszörmény) megtörtént, egybeült is mindenütt rövid időn megtörtérend, reménylhető, hogy az egyháziasság újra feléled náluk. A régi jó idők azonban aligha visszatérnek többé. Lejárt a kora azon buzgóságnak is, mely egy *udvari* jámbor keresztyén at ánkfiában volt. Ez t. i. midőn az ekkleziás számára szekeren épen nádat vontatott, hallá valamelyik tréfás ismerősétől hogy: „Nincs otthon az ekkleziás; elment N.-Váradra!“ — lovait azért visszafordította, s N.-Várad felé indult, utána szállítandó nádját az ekkleziásának.

(Folytatás következik.)

Vulkáni kitérősek.

Mindenki hallott és olvasott már a Vezuv vagy más tűzhányó hegyek kitérőseiről, s az izzó lávafolyamokról, melyek ilyenkor a hegylétőkön félelmetes módon aláömlenek. De egészen sajtáságos a láva előhaladása, mit az embernek magának kell látnia s figyelmesen észlelnie, hogy annak különös természetével megismerkedjék. Ep oly sajtáságos és érdekes a tűzhányó tölése (krater), mely még azon különösséggel is bír, hogy minden kitérésnél változtatja alakját, különösen, ha a kitérés erősebb volt.

A tűzhányók kitérése csak akkor szokott történni, ha a földgyomrában, hol valószínűleg még mindig igen nagy izzó tömeg van, a felolvadt ásványok annyira meggyűlnek, hogy a földalatti üregekben már nincs elegendő helyök, mert ekkor a tűz által folyékonyvá vált ásványtömeg iszonyu erővel igyekszik szűk bőrtömből kiszabadulni, mit csak a természet által alkotott utakon, az ugynevezett töléseken eszközölhet. Senkisé képes e nyomó erő nagyságát csak megközelítőleg is meghatározni, minden

e célra tett számítás nem egyéb falra hányt borsónál, mert a földgyomrában rejlő izzó tömegnek sem térfogatát, sem súlyát meghatározni nincs módunkban. Körülből azonban képzeltethetjük, mily iszonyu nagy lehet a nyomás fölfelé, ha azon tömeg mennyiségét tekintjük, mely egy nagyobb kitérés által hanyatlik ki. Így a Vezuv 1854-iki kitérésekor a kiömlött lávafolyam nem kevesebb, mint 3/4 óra hosszu és sok helyt fél, sőt egy egész órányi széles volt, magassága pedig két-három emeletes házával vetélkelett. Ha már most egy köblábnyi látást csak 50 fontra teszünk is, hozzávetőleges számításunk oly iszonyu súlymennyiséget eredményez, hogy csaknem azt kell hinnünk, hogy a földkérgé beszakad ily roppant teher alatt.

A láva, vagyis a földtűze által felolvasztott ásványtömeg tehát, a már említett nyomás által a hegy kürtőjébe felszorítottatik, melyen át aztán kiömlővén, a hegy lejtőjén lefut, mi által melegségéből veszítvén, szivóssá válik. E szivósság a láva tovább folyásával egyre növekszik, azon arányban, a mint a tömeg forróságából veszít. Lassankint megrepedez, szétpattogzik, mint a hirtelen kihűtött izzó üveg, darabokra török, melyek majd néhány köbl nagyságuak, majd pedig csak néhány láb vagy épen néhány hüvelyknyi átmérőjűek, de mindig az olvasztókemence salakjához hasonlítanak. E lávas-alakok az utának nyomul izzó tömeg által előre tolatnak, oly lassan, hogy vízszintes talajon a tömeg egy perc alatt alighalad 2–3 ölet, miéris könnyű előre menekülni. De sajtáságosan borzalmas azon hang, vagy sercezés, mit e tovaömpölgő salaktömegek e ördögnek, majd ugy tetszik, mintha két üveg darab, majd mintha két kavics dörzsoltenék egymáshoz, ugy hogy majd kihull az embernek a foga, mint midőn fűrészköszörülést vagy más ily kellemetlen hangot hall.

A merre a lávafolyam vonul, ott a növénytenyészet sok időre megszűnik. Fölötte érdekes azon fákat és bokrokat látni, melyek e pusztító tűzfolyamnak utjába esnek. A fönnbent említett kitérés alkalmával nem kevesebb mint 72 nagy mezei jószág pusztult el igen nagy olajfa és szőlőültvényekkel. Déli Olaszországban a szőlőt magas fákra, többnyire szilfákra szokták fölereszteni. Ha tehát a lávafolyam egy ily, buja pompában viruló facsoporthoz közeledik, a levelek egyszerre mozogni, forogni, gönd-rödni kezdenek, mintha mindnyájan meglevenedtek volna, mintha hirtelen halálos félelem lepte volna meg őket. A még folyvást retentő forró lávafolyam ugyanis borzasztó meglepet bocsát előre, mely a leveleket összezsongítja, s ez okozza azok meglevenedését, remegését. E perczben a levelek még zölddek, s már a legközelebbi pillanatban minden nedv kiszárad belőlük, hirtelen megbarnulnak, s ezekenkint, millióonkint hullnak a lávára, melylyel alig hogy érintkezésbe jönnek, már hamu lesz belőlük. Most a fa lombtalannal, kopaszon áll, mint télen. Ez azonban csak egy pillanatig tart, a láva már körülfogta. A törzs egy pillanatig gőzölög, a nedv az ágakba hajtatik s elkezd főni, susorogni, mignem a másik pillanatban az egész fa egyszerre lángba borul, s mint egy óriási fátkya, magasan fellobog. Mire a még nyers ágakból támadt füst elenyészik, már akkor a fának egy porzikája sem látható többé. Volt — nincs! s a hol egy perczcel előbb zöldelt, virágozott, egyebet nem lehet látni a pusztá levegőnél. Ily lávafolyamot közelről látni, valóban nagyszerű. Alig tud az ember megválni nézésétől, míg végre ruhája majd lángba borul testén a nagy forróságtól, s nyelve, torka kiszárad.

E tüneményeket látva, legyőzhetlen nagy úzi az embert föl a hegyre, a tölést megnézni, melyből e pusztító anyag előtört. Ezt természetesen csak akkor lehet tenni, ha már a kitérés tökéletesen megszűnt; ekkor aztán minden fárságot, minden szenvedést bőven megjutalmaz a nagyszerű látvány nyújtotta élvezet.

A Vezuv tölése mintegy 3/4 órányi körülettel bír. Tekintete mély benyomást tesz, de legfenségesebb látványt nyújt éjjel holdvilágnál, mert ekkor látható még belsejében az izzó tűz s az általa megvilágított füst, mely a kitérés megszűnte után gyakran még több napig felgomolyog a mélszélből. A föld, a sziklák, a hamu körszökörül számtalan kényezcezel van borítva, melyek a legszebb világos sárga, zöld és kék színt játszanak, míg másutt egyes fehér helyeket láthatni. Bár merre tekint a szem, mindenütt a legérdekesebb látvány tárul föl előtte, mely amellelt, hogy gyönyörködött, egyszersmind a természetbúvároknak bő anyagot nyújt tudományos szemlélődésekre.

A vulkánokat, romboló működésök miatt szerencsétlenségek forrásaiul szoktak tekinteni, pedig a dolog nem így áll, sőt ellenkezőleg, hasznuk sokkal meghaladja azon károkat, melyeket néha kitéréseikkel okoznak. A vulkánok valóságos kéményei földünknek, melyek ha nem léteznének, a földgyomrában koronkint meggyűlő tűzanyag szükségkép másutt törne magának utat, a mi még sokkal veszélyesebb volna és hasonlíthatatlan nagyobb szerencsétlenségeket okozhatna, mint a vulkánok koronkint megújuló kitérései.

A Vezuv, mint olvasóink tudják, a legközelebb mult év dec. 8-án tört ki legújabbán, a miről azonban eddig csak egyes adataink vannak, tüzetesebb leírását tán más alkalommal adandjuk.

Bécsi level.

Január 6-án.

— (Milyen lesz nálunk a farsang? — Metamorphosik. — Olesó politika. — Reményi Ede első hangversenye. — Mily benyomást tett Reményi játéka? — Mikor több a kevesebb? — Óldázhagyók Bécsben.)

Nem hiszem, hogy nagyon kívánná ön a bécsi újdonságokat, miután Bécsről is el lehet mondani, hogy ugyis elég hangosan beszél maga magáról.

Vasárnapi Ujság 2-ik számához 1862.

s szükségben még a rothadt halat sem veti meg. Csapdában szokták fogni, melybe csalétkül valami húsfélét tesznek.

Fogságában szelidíthetnek mutatkozik, s apóli iránt legkisebb hajlamot sem tanúsít. Kalitkája legsötétebb zugába vonja magát s ha álmából fölébresztik, éles fogait vicsgorogtatja, s haragos mozdulatokat tesz.

Egyveleg.

(Melyik a legmagasabban fekvő pont földünkön, hol emberek laknak?) Humboldt után indult, eddig azt hitte a világ, hogy a legmagasabb pont, hol emberek laknak, az Ecuador délamériai köztársaság Antisana hegyén az ottani major. Most de Carmoy nevű francia utazó fölfedezte, hogy Peru Andesin a Serra Nevadán, az Arequipából Cusconak vivő irányban Pueblo de Ocoocro nevű indián helység van, mely 17,315 párisi láb magasságban, tehát a fönebbi majornál 3900 lábbal magasabban fekszik.

T Á R H Á Z.

A magyar lapirodalom 1862. elején.

(Az egyes lapok szerkesztői s kiadóinak neveivel s a félévi előfizetési árakkal.)

Reméljük, olvasóink előtt nem lesz érdektelen a magyar lapirodalom rövid áttevete, mint azt más években is közzeltük. Némi tájékozással szolgáland ez is műveltségi állapotunk fejlődése körül.

Az 1862. év elejére hirdett s megjelenő magyar lapok a következők:

I. Politikai napilapok:

1. Pesti Napló. Szerk. b. Kemény Zs., kiadó Emich, 10 ft. 50 kr.
2. Magyar Sajtó. Szerk. Hajnik Károly, kiadó Heckenast, 10 ft.
3. Magyarország. Szerk. Pompéry János, kiadó Wodianer, 9 ft.
4. Sürgöny. Szerk. Verthei Ernő, kiadó Emich, 8 ft. 50 kr.
5. Pesti Hírnök. Szerk. Török János, kiadó Emich, 8 ft.
6. Idők Tanúja. Szerk. és kiadó Lonkay Antal, 10 ft.
7. Alföld (Aradon). Szerk. Márton Ferenc, kiadó Bettelheim, 7 ft. 50 kr.

II. Politikai hetilapok:

8. Politikai Újdonságok. Szerk. Pákh Albert, kiadó Heckenast, 2 ft. 50 kr. (A Vas. Ujsággal együtt 5 ft.)
9. Csatár. Szerk. Dienes Lajos, kiadó Kozma, 4 ft.
10. Jövő. Szerk. és kiadó Kövér Lajos, 4 ft.
11. Kolozsvári Közlöny (Kolozsvárt). Szerk. Dózsa Dániel, kiadó Stein, 6 ft.
12. Korunk (Kolozsvárt). Szerk. Fekete Mihály, kiadó Demjén, 6 ft.

III. Encyclopaediai képes lapok:

13. Vasárnapi Ujság. Szerk. Pákh Albert, kiadó Heckenast, 3 ft. (A Pol. Újdonságokkal együtt 5 ft.)
14. Ország Tükre. Szerk. Balázs Sándor, kiadó Engel és Mandello, 6 ft.

IV. Szépirodalmi és divatlapok:

15. Szépirodalmi Figyelő. Szerk. Arany János, kiadó Heckenast, 5 ft.
16. Hölgyfutár. Szerk. Tóth Kálmán, kiadó Emich, 9 ft.
17. Divatcsarnok. Szerk. Szabó Richárd, kiadó Emich, 5 ft.
18. Nővilág. Szerk. Vajda János, kiadó Heckenast, 3 ft.
19. Nefelejts. Szerk. Buljovszky Gyula, kiadó Kozma, 6 ft.
20. Családi Kör. Szerk. Emilia, kiadó Engel és Mandello, 6 ft.
21. Pesti hölgy és divatlap. Szerk. és kiadó Király János, 4 ft.
22. Gombostű. Szerk. Rózságyi Antal, kiadó Engel és Mandello, 6 ft.
23. Napkelet. Szerk. és kiadó Vahot Imre, 4 ft.

V. Vegyes tartalmu és néplapok:

24. Néparat. Szerk. és kiadó Vas Gereben, 2 ft. 50 kr.
25. Házi kincstár. Szerk. és kiadó Ballagi, 1 ft.
26. Kath. néplap. Szerk. Kádas Rudolf, kiadó a Sz.-István-társulat, 1 ft. 31 kr.
27. Egyveleg. Szerk. és kiadó Ilméri Kis István, 2 ft. 50 kr.

VI. Szaklapok:

28. Religio. Szerk. és kiadó Somogyi Károly, 4 ft. 90 kr.
29. Prot. Egyházi és Iskolai Lapok. Szerk. és kiadó Ballagi Mór, 3 ft. 70 kr.
30. Tanodai Lapok. Szerk. és kiadó Lonkay Antal, 3 ft.
31. Iskolai Lap, prot. nevelésügyi közlöny (Szegeden). Szerk. és kiadó Szeberényi Lajos, 1 ft.
32. Néptanítók Közönye. Szerk. Márki Józsa, kiadó Poldini és Noséda, 2 ft.
33. Vadász és Versenylap. Szerk. és kiadó Bécey Károly, 5 ft.
34. Orvosi Hetilap. Szerk. és kiadó dr. Markusovszky, 5 ft.
35. Gyógyászati Lapok. Szerk. és kiadó dr. Poór Imre, 4 ft.
36. Gyógyászati Hetilap. Szerk. és kiadó Schedy Sándor, 4 ft. 50.
37. Törvénykezési Lapok. Szerk. és kiadó Szokolay István, 4 ft.

Vas. Ujs. 2. sz. — 1862.

Tán a farsangról írjak, mely még itt sincs? Hisz a bölcsek három király trónörökösök, a farsang, ugyanakkor fog Pestre érkezni, mikorra ide. Csakhogy persze minálunk álarcos vigalom helyett nyílt arcu bált fog rendezni a rendőrség, (rendezősegnek ne olvassa) s a csárdás helyett a divatos lett tojás-solot vagy kínai késtánczot járlandja el, a mely ékes tánczban önk szerk. uraimék, valóságos veszerismüsigg vitték. — S még sem tudnak tájcsolni? *)

A rajksztrátot nem valami forrón ohajtá ön még akkor sem, midőn bő módja lehetett volna benne, mikor t. i. „tárogolt“ valószínű, hogy most sem tőri magát érte, daczára azon biztató kilátásoknak, mik egy lehető transzactióra nézve a „Donau Zeitungot“ azon vérmes kiáltásra ragadják, hogy ő, a rajksztrát, „tárogult“; daczára azon honfui buzgalmas lángszavaknak, mik valószínűleg ugyan e remény fejében, a következő fogalmazásban törtek ki czélzatos ismétléssel a „P. Hírnök“ szózatoss kürtjéből: „Ugy látszik, e hon egén jelenben egy viharos napot s kétség rémeivel ijesztő éjet követő korány szürkület borong! Isten engem, így volt.

A föntebbi rozsz viczet pedig bocssása meg nekem — jókat nem szabad most csinálni, mert megint csak ott vagyunk, a hol voltunk. A politika sós méz gyanánt foly ajkainkról s ha lapot veszünk kezünkhez, hogy „ut prisca gens olvasórum“ nyugati talányok és napkeleti rébuszok fejtegetéseivel rövidítsük az ólomjárású időt, — esőből esz alá jutunk. Nem szükség mondanom, hogy a leírásokat pótló leiratok, a beszélt pótló beszéd a „legyőzött állapontokhoz“ tartoznak már, de műmellékelt dalok helyett megint csak notákat kapunk, a nyomdafesték új-ból vérben és diplomata-epében van föleresztve, minden pontban bombát, minden fölkiáltó jelben szegzett szuronyt vél látni fölriasztott fantáziánk.

Nem jó, hogy a politika egyedül legyen, mert nem csak a megintés igéiből lesz számunkra koszoru, hanem — hagyjuk inkább abba s térjünk át a napi rendre.

Reményi tegnap adá első hangversenyét. Ott voltunk mindannyian, öröme telt volna bennünk a kármelyik generálisnak. Minden Bécsben élő és éldegelő, szüknadrágos és szüknadrágképes magyar jelen volt, de jelen volt Bécsnek legtöbb zenetekintélye is. Tán darázs-fészekbe nyulok, ha azt mondom, hogy hazánkia nem elégíté ki a műértőket! Pedig úgy van. Nem csekély önbizalom és művészet szükséges ahhoz, a „zenebarátok teremében“ fellépni, a zenélvekk dolgában elkényesztett bécsi előtt — ki ha egyekben és sokakban nem is, de

az isteni musicában elvitázhatlan és világszerte elismert illetékességű. Igen sokat vártak s várhattak is a hazai sajtónak föltétlen halhatlanitása folytán, mi — a mint a következés megmutatá — inkább ártott hazánkfiának. — A bécsi, ki politikai szenvedélyekkel soha nem birt, zene dolgában a lehetőségig objectiv s azért egy elfogulatlannak ismert, mellem került itészséggel födözöm magam a valószínűleg rám zuhogó csapások ellen; ugy is először történi, hogy — német oltalmazza a magyart. — Szerinte a mily lágy és nemes Reményi piánója, ép oly sértőleg hat fortéja, mely recsegéssel pótolja az erőt, heveséggel a szenvedélyt. A fogásokban bizonyos azok kívánni valót hagy hátra s hízolgó arpeggióit nem képesek kártalanítani azon „musikalische unartokert“ — ipissima sua verba — melyek elárulják, hogy R.-ben még nem szürődött le teljes tisztaságra a művészi nyugodtság. Beszélt aztán még föltogásról, behatásról, kivitelről s átérzésről — mikre legalább én nem tudtam replikázni. Ejnye elégedetlen sógora, gondolám, majd leteremtünk a magyar notával s alig vártuk, hogy megszólaljon a kedves fecske madár. Még is szólt — de menten váljak adószedővé, ha ráismértem a magyar dalok legszebbjére, melynek finom, mély, szivettjáró egyszerűsége nem bírja el azt a tenger cikornyát, mit R. ráaggatott. Az igénytelenségében búvájos, idylli dal, megroskadt a trilla-zuhany alatt, a sok arabeszk eltakará a magyarszekt. Minek is annak a kis parasztlánynak az a nagy krinolin? Annyi igaz — hogy itt kevesebb, több fogott volna lenni. — Am itéljen el ön is, s bár amicus

*) Nem

Szerk.

mihi Plato, de a magyar notát mégis jobban szeretem s nincs az a tekintély és népszerűség, melyért megtárgnám meggyőződésemet s miután, legalább zenei irányban, szabad minden vélemény, bátran kimondtam a magamét és nem csatlakozom, ha azt vélem, hogy — sok másét is, kik tán restelték azt eddig bevallani. Öszintéséggel többet használnuk Reményinek és a magyar dalnak. — Legyen szent a béke és — igazság! *)

„Szent Kleofás, minő karaván! nem lehet más, mint oláhezigány!“
A bizony, még pedig a javából, már t. i. a rozszából. Ott állnak a bécsi bíró előtt, mind bozontosak ök, mind szurtosak. Mint vallják, Mária Czellebe akartak zárandokolni s utközben loptak az istenadták, vastag tallért, meg vékony bankót s aztán szépen belevartták, a dade az ősi bekecsbe, a rajkó ingének valamely foszlányába, a more anyja s felesége valami más ránczba, mert eddig nem mertek még ráakadni. — A törvényeségi teremben a vajda szép leánya odatámaszkodik a falhoz, setét szemének pillantásait melán pihentetve a közönségen. Hallgat; egyszerre azonban, mint a villám felszökik s ott terem a bíró előtt, ki anyját vallatja épen s a törvény emberének kezét megragadva, szülőjének ártatlanságát vad, szenvedélyes, szinte szép szavakban bizonyítja. — A nagy ezüst gombos dolmányu vajda; az őszbe csavarodott Kolompár Péter határozottan visszautasítja a vádat, mert, ugymond, a cigány csak otthon lop. Mit csinálna ő — vádlójára mutatva — ennek a „gyámoltalannak“ pénzével? „Mit pánáskudik, mit ugerál, buri-taná be a kipiit ász erdeg!“ Természetes, hogy e kitérősek nem védnek, bár Kolompárné, az öreg, szélvészaju cigányasszony, erőlyes dialektikával támogatja urának és vajdájának argumentatióit. A kócosz rajkók ez alatt con amore futkosnak a sorompón belől, verekednek, visitanak s hányják a cigánykereket mint a poriz országuton; a policzaj katoná alig bírja lefogni őket. Aztán szép szeliden krajczárkát és szivarkát kérnek, mely adományok bőven folynak apró kezeikbe. — Érdekes szabásu fejét kérges tenyerébe hajtva, szótlan egyedül csak a fiatalbbik cigány férfi ül. Ki tudja, hova gondol, ki tudja, melyik magyar falu végén kalandozik most bánatos lelke? Bizony busulhat is, mert a nagy-idaí veszedelem óta egyik ósének sem volt oly rozsdolga, mint a melyen neki lesz Steinban pereputyot. — Majd csak kiheveri.

K. T.

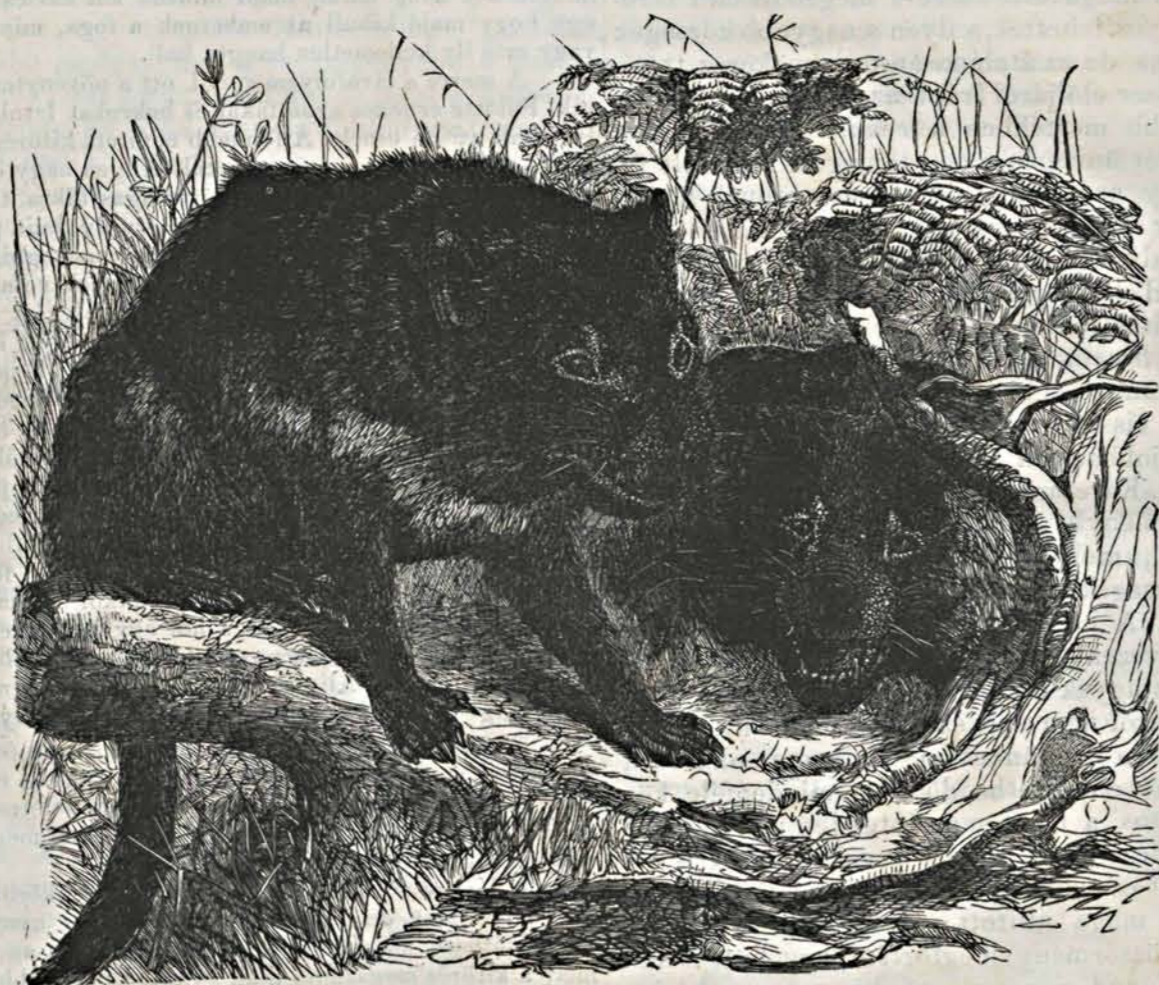
A borz-bóczfark (dasyurus ursinus.)

A londoni állattani (zoológiai) társaságnak számos tengerentuli összeköttetési által sikerült, állattani kertjét a világ egyik leggazdagabbikává tenni; nevezetesen Ausztráliában levő ügynökei buzgalma folytán oly állatfajok birtokába jutott, melyek a világ legrikább állatai közé tartoznak, minthogy kizárólag csak Uj-Hollandiában találhatók. Ide sorozandók különösen némely fiahordók, melyek közt a borz-bóczfark (dasyurus ursinus, Beutelmarder) egyike a legnevezetesebbeknek.

A borz-bóczfark, más néven a vandiemenföldi ördög, kürtülből akkora, mint egy macska, és sokkal jobban hasonlít a nehézkes borzhoz, mintsem egy fűrge ragadozó állathoz, míg természete és erkölcsökre nézve a medvéhez áll legközelebb. Szőre durva, hosszú, fekete, vállán, torkán és farán néhány fehéres folttal tarkitva; füle gömbölyded, csupasz, farka testének felét megüti s alól kopasz. Négyet fiazik, s kölykeit sokáig magával hordja. Egyedüli hazája Ausztrália, névszerint a Vandiemenföldi északi része, hol sziklahasadokokban és ödűkben tartózkodik. Csupán este jár zsákmány után, s ilyenkor bizonyos hangokat hallat, melyek részint tompa ugatáshoz, részint haskorgáshoz hasonlítanak. A nappal rejtélyben alvással tölti. Vereskedés közben rendkívüli vadsgót fejt ki, s a harapásban bármely ebet fölülmul, miért is a juhnyájakra nézve különösen veszélyes.

A Vandiemenföld első gyarmatosai nagy bőségben találták s igen sokat kellett tőle szenvedniök; husát megették, melynek ize állítólag a borjuhsura emlékeztet. Igen falánk állat, táplálékát az állatországból veszi,

*) Meghallgatjuk mi a bécsi véleményt is, de úgy látszik, vagy Reményi, vagy a bécsi kritikus nem volt jó hangulatban, midőn először találkoztak. Majd még jobban megismerik egymást.

Borz-bóczfark (dasyurus ursinus).

+ (Ajándék Napoleon császár számára.) A siami király a francia császárnak a mult nyáron több becses élő állatot küldött, nevezetesen: Két fehér s két más hét éves elefántot, két fehér és igen hosszú szőrű bikát, minőket Európa még nem látott, két tibeti kecskét, két siami medvét, két orangutánog, egy szép tapirt, egy rendkívüli nagyságu majmot, egy 6 1/2 lábnyi magasságu szalagárt (kazuar), két oly szarvast, melyenek földrésznünkön nem találtnak, s ritka madarak példányait. Azt mondják, hogy a majmot Parisban különösen megbámulták, pedig hát majmokkal tán ott is bőségesen szolgálhatnának siami király 6 felségének.

+ Ismét egy oly egyén, ki a vesztséget sikerrel gyógyítja.) A „P. N.“-nak írjak, hogy Bihar megye Ér-Mihályfalva helységében is van egy Tunyogi nevű egyén, ki a vesztséget embereknl úgy, mint állatoknál sikerrel gyógyítja. A tudósító nem kételkedik, hogy Tunyogi, hirlap utján felhívatván, az emberiségre nézve jótékony titkát minden díj nélkül feltárandja.

38. Zenészet Lapok. Szerk. és kiadó Ábrányi Kornél, 5 ft.
39. Gazdasági Lapok. Szerk. Morócz István, kiadó a M. Gazd. Egyesület, 5 ft.
40. Magyar Gazda. Szerk. és kiadó Érkövy Adolf, 3 ft.
41. Falusi Gazda. Szerk. Girókuti Ferencz, kiadó Heckenast, 3 ft.
42. Kerti Gazdaság. Szerk. és kiadó Lukácsy Sándor, 2 ft.
43. Dunántúli Társadalmi Közlöny, gazd. lap. (Keszthelyen) Szerk. és kiadó Jagócsi Péterffy József, 5 ft.
44. Erdészeti Lapok. (Selmeczen) Szerk. és kiadók: Divald Adolf és Vágner Károly. Csak egész évre lehet előfizetni 5 ft. ával.
45. Férjdivatközlöny. Szerk. és kiadó Jámor Endre, 1 ft. 70 kr.
46. Gyermekbarát. Szerk. Szabó Richárd, kiadó Emich, 2 ft. 50 kr.
47. Magyar Izraelita. Szerk. Mezei Mór, kiadó Zsengeri Mór, 3 ft.
48. Virágcsokor, hajadonok számára. Szerk. Flóra, kiadó Wodianer, 4 ft.

VII. Humoristikus lapok:

49. Üstökös. Szerk. Jókai Mór, kiadó Heckenast, 3 ft.
50. Bolond Miska. Szerk. Tóth Kálmán, kiadó Emich, 3 ft.
51. Fekete Leves. Szerk. Bús Vitéz, kiadó Poldini és Noséda, 3 ft.

VIII. Vidéki, nem politikai, s nem szak. Lapok:

52. Szegei Híradó. Szerk. Szabó Mihály, kiadó Burger, 4 ft.
53. Győri Közlöny. Szerk. és kiadó Nagy Endre, 4 ft.
54. Pécsi Lapok. Szerk. Bánffay Simon, kiadó Madarász Endre, 4 ft.
55. Debreczeni Közlöny. Szerk. és kiadó Prépost István, 3 ft.
56. Hortobágy (Debreczen). Szerk. és kiadó Illéssy György, 1 ft. 50 kr.
57. Egri Posta. Szerk. Danielik József, kiadó Czeizler, 2 ft.
58. Kárpáti Hírnök (Ungvárott). Szerk. Bánóczy Ferencz, 3 ft.
59. Tároगतó (Szatmáron). Szerk. és kiadó Börkey Imre, 4 ft.
60. Kassai Értesítő.
61. Debreczen-N.-Váradai Értesítő. — E két utóbbinak példányait még nem láttuk.

A mult év folytán keletkeztek és megszüntek (s azért sem mult újévi, sem jelenlegi kimutatásunkban nem foglaltatnak): 62. Bohócz, 63. Ördög Naplója, 64. Anyák Hetilapja, 65. Tatár Péter, 66. Dongó (Debreczen), 67. Trombita (lett belőle: Jövő). — Tehát egy év lefolyása alatt 67 lap jelent meg magyar nyelven, ezekből 50 Pesten, 17 a vidéken látott napvilágot.

Az 1861 év elején életben voltak közül az év folytán meghaltak: 1. Képes Ujság (Vas Gereben), 2. Budapesti Képes Ujság (Vahot), 3. Napkelet (Vahot), 1862-re újra feltámadt. 4. Nép Ujsága (Sarkady), lett belőle Trombita. 5. Borászati Lapok (Gyűrky). 6. Iparlap (Szabóky). 7. Magyar Izraelita (Rokonstein), 1862-re újra feltámadt. 8. Garabonczás diák (Szokolay). 9. Bukuresti Magyar Közlöny. — E szerint a 67 lap közül 1861 újévtől 1862. végéig megszünt (ideiglenesen vagy véglegesen, vagy pedig átalakult) összesen 15 lap.

Mint egészen új czegek jelennek meg az 1862-i újévkor: 1. Jövő. 2. Ország Tükre. 3. Gombostű. 4. Egyveleg. 5. Néptanítók Közlönye. 6. Gyógyászati Hetilap. 7. Erdészeti Lapok. 8. Virágcsokor. 9. Egri-Posta. 10. Tároगतó (Szatmár). — Ezek közül azonban csak 7 egészen új vállalat, mert az 1, 9 és 10 helyen említették tulajdonképen csak neveket változtatnak.

Legnagyobb volt a halandóság az élezlapok között. Az egy év alatt föltűnt 8 élezlap közül ugyanis sirba szállt 5, u. m. Garabonczás diák, Bohócz, Ördög Naplója, Tatár Péter, Dongó. — Nem lehet tagadni, hogy a miénkhez hasonló irodalomban túlságosan sok is volt 8 urolap, s untig elég az a jól szerkesztett 3 darab, a mely megmaradt, él és uralkodik.

A képes lapok között is aránylag nagy volt a pusztulás. Három között meghalt kettő; a Vas Gereben képes Ujsága és Vahot Budapesti képes Ujsága. E téren, úgy látszik, még sok kísérlet fog meghiusulni, míg az anyagi és technikai nehézségek le nem győzetenek, melyek e szakban arány-

gal legnagyobbak. Roppant költségek mellett is nagy feladat nálunk, az illusztrált lapok iránt táplált várankozásoknak megfelelni. Az új „Ország Tükre“ új utat kezd; fametszetek helyett lithographiai rajzokat közöl, a minek gyakorlatiaságát az idő fogja megmutatni. Annyi igaz, hogy Európa legnagyobb képes lapjai fametszeteket adnak s úgy látszik, ez bizonyult be, leghaszonnekötőbbnek, ámbár legköltségesebb. — A „Vasárnapi Újság“ mint eddig, úgy ezután is, nem helyezi a képekre, de azért azok tökéletesítésére nézve mindent elkövet s örömmel látja, hogy hazai fametszészettünk az utóbbi évek lefolyása alatt roppant haladást tett.

A szaklapok között sajnálva tapasztaljuk a Borászati Lapok, Iparlap és az Anyák Hetilapja megszűntét. Újak e téren: A Néptanítók Közölnye, Gyógyszerészi Hetilap, Erdészeti Lapok, Gyermekbarát, Virágcsokor (az utóbbi inkább szépirodalmi tárgyú). A szép reményekkel és nagy szerencsével megindult Hirmondó is sirba szállott. Annál több élénkséget és komoly törekvést fejtenek ki a vidéki lapok. *)

Igen érdekes volna, az egyes lapok előfizetőinek számát is tudni, de ez sok nehézséggel jár s igaz adatok kitudása csaknem lehetlen. Reméljük azonban, hogy számításunk nem igen fog csalni, ha egyre-másra 1000 előfizetőt veszünk egy lapra s ennél fogva mintegy 60,000 összes hirlapi előfizetője volna most a magyar lapoknak. Nyolcz évvel ezelőtől az akkori 5—6 lap alig birt összesen 10,000 előfizetővel. A mennyiségi haladás tehát örvendetes; a minőségi? ez más térerre tartozik, de azt hisszük, itt sincs okunk pirulni.

Irodalom és művészet.

(A Volkmann-féle hangverseny) mult hétfőn a Lloyd-teremben kitünő eredménnyel ment véghez. A nagyszámu közönség szakadatlanul a legnagyobb érdekltséggel kísérte a nagy mester minden darabját, melyek egytől egyig szerzőjüknek méltán híressé lett zeneköltői tehetségéről fényes tanulságot nyujtának. A közreműködők közt leginkább kitűntek: Drasche Kornet assz., Kuller Czecczilia és Teindl.

(A Flóra által szerkesztendő „Virágcsokor“) csak aprilis hóban fog megindulni; februárban pedig mutatványszáma küldetik szét.

(A magyar képzőművészeti társulat) az általa kiadott „Képviselők az 1861-ik évi april 2-ra egybehívott országgyűlésen“ című arcképalbum harmadik lapjára, s illetőleg mind a három nagy lapra új előfizetési hirdet, következő föltételek alatt: Azonnali előfizetés mellett, mind a három lap ára 6 ft., a kik a már megjelent első lapra előfizettek, azok a két utolsó lapot 3 ftért kapják; a társulat tagjai mind a három lapot 3 ftért szerezhetik meg. Az egyes lapok bolti ára 3 ft. 50 kr. A pénzek a társulat titkárához Plachy Ferenczhez február végeig küldendők be.

(Hornycik Jánostól Kecskeméten) egy, hazai történelmünkre nézve becses munka jelent meg, ily cím alatt: „Kecskemét város története, oklevéltárral.“ 2-ik kötet. Szerző igyekezett munkájában a török világ mind- eddig hiányos történetére vonatkozó adatokat nemcsak a város multja, de általában történetirodalmunk érdekében is kiemelni. A 4 részre osztott gazdag oklevéltár 320 db. oklevelet tartalmaz. A jelen kötet 512 lapra terjed s ára 2 ft.

(Sopronban „Harmonia“) című német lap jelenik meg újv óta. *) (Történelmi adattár az 1848—49-iki magyar hadjárattól.) Ily cím alatt jelent meg a Vahot Imre és Gánóczy Flóris szerkesztette történelmi munka 3-ik kötete.

(Új szak-folyóirat.) Örömmel vettük az „annyi balszerencse közt, oly sok viszály után,“ végre csakugyan létrejött „Erdészeti Lapok“ első füzetét, mely Mérei Károlytól „Az erdők jelentősége a természet nagyszerű háztartásában“ s Erdődi Ádólftól „Minő mértékkel éljünk az erdőszeti magyar irodalomban“ című cikkeket s mellékleül Erdődi Ádólftól „Az erdészeti illető legfontosb mértékek és sulyok átváltzatatai tábláit“ hozza. Ez új folyóirat Divald Adolf és Vágnér Károly által szerkesztve, minden hó első napjaiban jelenik meg. Előfizetési ára egész évre 5 ft. A szerkesztőség, mint tudjuk, Selmezen van.

(Pályázati ügy.) A „maros-vásárhelyi Kazinczy-alapítvány“ ügyében, a lapok útján történt felszólalás folytán közzétettük: hogy 1) 1860-ban pályázatra volt kitűzve: „mintegy 4—5 ivre terjedő beszély, a székegy nép történelmi multjából.“ A beküldött munkák közül egy sem találtatott jutalomra méltónak. Ugyan e pályakérdés 1861-re másodszer is ki lön hirdetve, de ezuttal egyetlen pályamű sem érkezett be. Ujra kihirdet- tetik tehát e pályakérdés harmadszor is, oly megjegyzéssel, hogy az 1862. okt. 1-ig beérkezendő pályaművek közül a legjobbnak a 200 ft jutalom mindenesetre kiadatik. Továbbá 1861-re második pályakérdésül kitűztett: „Magyarhon és Erdély egyesülésének jogossága, szükségessége és haszna.“ A határ-időig erre egy pályamű érkezett be, de nem találtatott jutalomra méltónak. E helyett most a jelen évre a következő pályakérdés tüzetik ki: „Készítessék a székegy nemzet alkotmányának, alapjogainak népszerű leírása, tekintettel az ósidőkből fenmaradt törvénykezési szokásokra is.“ Határidő 1862. okt. 1-je. Jutalom 200 ft. s a kinyomatandó mű tiszta jövedelmének fele. A pályaművek gr. Lázár Mórhoz M. Vásárhelyre uta- sitandók.

(„Faust“ az aradi szinpadon) közelebb előadásra került, Képzéljük minő lehet, midőn Ujfalussy szinigazgató Göthe, Holtei, Klingeman után alkalmazta magyar szinre.

*) Épen most olvassuk, hogy a Szegeden megjelent „Iskolai lap“ is bevégezte pályáját. Ez is sajnálatos. Szerk.

be, s miután egy ott mulató fiatal embert összevevissa vertek, az egyik házi kisasszonyt és a nőcselédeket pedig a pénzébe zárták, hozzáfogtak a rablás- hoz. Azonban a másik házi kisasszonynak e közben sikerült lármatlítani, s a lakosság fölfegyverkezve a szorongatottaknak segítségére sietvén, a rablók megugrottak, anélkül, hogy közülök csak egyet is sikerült volna elfogni.

(Vakmerő rablók.) Patkó, a híres haramia vezér vagy 20 társával a Dráva, Sió, Duna és Balaton vidékén garázdálkodik. Karácsony estéjén a somogyi Kőrmeny nevű pusztán, Nagy Ferencz földbirtokosnál jelent meg többed magával. Senkit sem bántottak, hanem a jelen volt ispánt a tár- saságból kiszakasztván, lakására kísérték s tőle mintegy 3000 ft készpénzt raboltak el.

Mi újság?

(Farsangi hir.) Mig Pesten a farsang folytán rendezendő nyilvános bálokról úgyszólván mitem hallani, s a vidékről is több helyről hasonló tudósítások érkeznek: addig Tordán a kaszinó nem kevesebb, mint tíz tánczvizigalmat tervez az ideí farsangra. Valószínűleg jó okuk van a tordai- aknak örülni.

(Névmagyarítások.) Wimmer József nyéki lakos vezetéknévét „Vértessy“-re. Kalivoda János, berettyó-újfalusi gyógyszerész „Sárréti“-re s Raab Pál, pesti papirkereskedő „Györy“-re változtatta, legfőlsőbb enge- delemmel.

(Erdőpusztítás.) A „Herm. Ztg“-ban panaszokat olvasunk, hogy a bongárdi lakosok a szebeni, s az udvarhelyszékiek a segesvári erdőket pusztítják. A fő kormányzó közelebb kiadott rendeletétől várják az efféle bajok megszüntetését.

(Rejtélyes halál.) A fel-nyedi román pap fia, a ki egyszermind falujegyző volt, a mult hóban hirtelen eltűnt, a nélkül, hogy tudták volna, hova lett. Közelebről a nagy-nyedi határon ráakadtak hullájára, mely üllő helyzetben, két lábát egy rókalyukba dugva s kezével átlőtt fejtét málysztra találtatott. Azt gyanítják, hogy rokoniak ölték meg.

(A bucaresti magyarok) a budai népszínház javára adakozásokat gyűjtenek. Egy bucaresti tudósító figyelmezteti a szinigazgatókat Havinak ott maradt ruha- és szép könnyűtárára; különösen szépek azon magyar jel- mezek, melyekben ott „Hunyady László“ oly nagy hatással adatott. Kár volna értük, ha szibáriusi kezekre jutnának.

(Lemondás.) A „Korunk“ szerint gr. Toldalagi Mihály, Marosszék ideigl. főkirálybírája beakad a kormányzókéhez fölmentetése iránti folya- modását.

(Lemondás.) Belső-Szolnokmegye főispánja Vээр Farkas hivatalá- ról lemondott. Hírszerint Pataki Dániel fogja helyettesíteni.

(A prágai ügyvédek) folyamodnak a Reichsrathoz az ügyvédség szabadá tétele ellen. Az e czélból tanácskozásra egybegyűlt ügyvédek egyike sajnálkozva jegyzé meg, hogy a lapok mindnyájan az ügyvédi mono- polium megszüntetése mellett kardoskodnak.

(Rablóbanda.) Borsod- és Szabolcsmegyében Barcza pandurhad- nagy nagy kiterjedésű rablóbandát fedezett föl. Eddigél már mintegy 20 egyént fogtak be közülük. Mint a „P. Ll.“-nak írják, a bandához több föld- birtokos is tartoznék (??).

(Felirat a tót megyék részéről.) A „N. Nachrichten“ ugy értesül, hogy a magyarországi tót megyék feliratot szándékoznak intézni a császár- hoz, a kivételes állapot megszüntetése s az országgyűlés mielőbb összehíva- tására iránt. A kezdeményezést Trencsénmegye fogná vállalni.

(Biztosítás tűzárk ellen.) Kéthely falu Somogy megyében minden épületét 6 évre biztosította az első magyar általános biztosító társaságnál. Im a jó példa, csak követni kell!

(A miért nem mindenki haragszik meg.) Pécsent „házas emberek bálja“ tervezetik, melyben csupán házas emberek vesznek részt, s egy férj- nek sem lesz szabad saját nevével tánczolni. Borzasztó büntetés!

(Hajnik Pál figyelmeztet mindenkit) bizonyos Kotlinski Fausztin lengyel származású egyénre, ki az ő ajánlására hamisan hivatkozva, Buda- pesten, sőt a vácsi kerületnek több községében is, egy aláírási ívvel már hónapok óta kóborol, igyekeztvén az emberek jószívűségét kizsákmányolni.

(Jótlekny alapítvány.) Kúnszt József, kalocsai érsek, legközelebb ismét 44,000 frot tett le saját vagyonából a kalocsai káptalannál, kilencz szegényebben dotált plébánia állandó segélyezésére. A nemesszivű főpap a nevelés és oktatás ügyének már többet szentelt egy millió ftnál. Ily tények által állandó emléket emelünk magunknak.

(Nagy hó Erdélyben.) A Királyhágón tul, főleg a szász székebben az utóbbi napokban igen nagy havazások történtek. Szében és Brassó közt a közeledés a roppant hó miatt ismét akadályozva van. Nekünk pestieknek még ez idén csak annyi havunk volt, hogy ha jóféle tubákká változik, egy- pár nagyorru német csupa műkedvelésből is fölszippanthatta volna — a tervezett német hajóhad javára.

(A hitelsorsjegyek legközelebbi huzásánál) a 250,000 fnyi főnyere- ményt maga a hitelintézet nyerte meg.

(Beck János hazánkja) a bécsi udv. operánál kamaranékesse né- veztetett ki.

(Hivatalok el nem fogadása.) Dessenffy Izidor a sárosmegyei, Uj- helyi József az ugocsai, Nováky György és Magyar János a szegedi, s Keller Benedek az illető megyei tisztikarba lett kineveztetésüket nem fo- gadták el.

(A szegedi takarékpénztár) az Akademia palotájára 50 frot aján- lott meg.

(A magyar képzőművészeti társulat levele a magyar Akademiához.) Tekintetes Akademia! Azon nagy mérvű érdekltség közepette, melyely a haza közönsége a magyar Akademia palotájának ügye iránt viseltek, legyen megengedve nekünk is — mint a képzőművészeti társulat tagjainak, a tudomány és művészet közötti testvériség jogánál fogva — őszinte kife- jezést adhatunk azon benyomásnak, melyet az akademia-palota ügyének legujabb fordulata reánk tón. — Egy nagyszerű középpület létrehozatala körül, czélszerűség és izlés tekintetében a nézetek sokfélek lehetnek s tud- juk, hogy a pénzerőnek korlátoltsága az ily feladatok megoldását még nehezebb teszi. Nem tartjuk tisztünknek, e nézetek fejtegetésébe bocsát- kozni, mi a tárgyban egyedül azon gondolatnak kívánunk hangot adni, vaj- ha ne kerestük volna idegen földön azt, amit — talán a haza földén — a nemzet kebelében is hasonló mértékben feltalálhatunk, ha ezáltal hazai művészetünket emelhetjük s ha saját szellemi ügyünk iránti ezal ten hozza- sunknak magasabb tekinteteket (ha vannak ilyenek) feláldozni nem vagyunk képtelenek. — És e tekintetben nem titkolhatjuk el abbéli fájdalunkat, hogy tán még sem volt minden megkísértve itthon arra nézve, hogy öntu- datunk és a haza színe előtt teljesen indokolva, és igazolva lehessen egy oly eldöntő lépés, mely mig egy hazai ügyet idegen kézbe ad, másfelől bi- zalmatlansági szavazatot nyilvánít a hazai szakképesség irányában. Egyéb- iránt tisztelettel maradunk. Pesten dec. 31-én 1861. A m. t. Akademiának alázatos szolgái, a képzőművészeti társulat igazgatósága.

(Halálhíradás.) Noszicki Thurzó Mihály, Trencsénmegye volt alkot- mányos főügyésze újv napján 53 éves korában elhunyt.

(Lemondás.) Gr. Kálnoky Dénes, Három- és Miklós-Várszék főki- rálybírája ebbeli hivataláról lemondott.

(Halálhíradás.) Nagyszombat városnak köztisztvisletben állt polgár- mestere, Schuster Ignác, karácsony napja életének 64-ik évében elhunyt. Nagyszombat város jóltevőjét s számosan atyjokat, leghibebb barátjokat vesztették el benne. Temetésében több ezernyi néptömeg vett részt.

(Macskazene.) Zágrábban Coronelli tánczmeister tiszteletére ablak- bevereséssel összekötött macskazenet rendeztek, mert oly vakmerő volt, hogy tanítványait német tánczra is tanította.

(Különbő módon végrehajtott öngyilkosság.) Párisban történt, hogy egy 17 éves ifju, mivel apja megiltotta neki egy színésznővel kötött viszony- nyának folytatását, öngyilkosságra vetemedett, mit ugy hajtott végre, hogy kedvesének egy harisnyakötőt nyelte el, melynek egyik vége szájjában maradván, csak három napi fuldoklás után halhatott meg. A rögtön hívott orvos sem bírta a halálos harisnyakötőt torkából kihuzni. A könnyelmű ifju e három nap alatt bizonyosan eszére tért, de már későn.

(Bombák szétpattanása.) A „Sentinella Bresciana“ szerint Veroná- ban a Ristori-színház előtt bombák pattantak szét, minek következtében a színház kapusát és egy munkást befogtak.

(Új német képes lap.) Bécsben az újvvel egy német képes lap je- lent meg „Waldheims illustrirte Zeitung“ cím alatt, mely másfél iven minden szombaton jelenik meg s szakasztott mása a lipseai „Illustrierte Zei- tung“-nak. Ára egy évre 12 ft.

(Sajtóper.) A brassói német lap szerkesztőjét a fogarasi főkapitány sajtóperbe fogta.

(Egy betiltott lakoma, mely nem is tervezetett.) A „M. O.“ írja hogy Szegeden az új polgármester Szilveszter napján a kaszinó igazgatóját ma- gához hívatván, a kaszinóban állítólag tervezett lakomát betiltotta. Azonban a bugzó polgármester ur csakhamar meggyőződött, hogy tilalma teljesen fölösleges volt, miután a kaszinóban ez estére senkiesem tervezett lakomát.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, jan. 3. „Az utolsó levél.“ Vigjáték 3 felv. Sardon után fordít- totta Szerdahelyi Kálmán. Midőn ezelőtt körülbelül egy hónappal e darab először került szinre, az összes journalistika lehetőleg kedvező véleményt mondott róla, és méltán, mert ügyesen szót egyöntetű meséje, meglepő jele- netei, szellemes párbeszédei valószínűleg még igen sokáig érdekelni fog- ják a közönséget. Ide járul még az is, hogy legjobb színészeink működnek benne közre, s ily előadása is a legsikerültebbek közé számítható. Méltán meglepett tehát bennünket, hogy „Az utolsó levél“ második előadását ily hosszú időre halasztották. Vajjon mi lehet ennek oka? — Az előadás fény- pontját Prielle Kornélia kitünő játéka képezte, „Susanne“ szerében. Szerda- helyi, Egressy, Szigeti, Lendvaine, Szathmáryné, Szilágyiné, Szilágyi — mindnyájan osztoztak a jó előadás dicsőségében.

Szombat, jan. 4. „Tell Vilmos.“ Opera 3 felv. Rossinótól. Színházunk heti rendében jelenleg a „Bánk bán,“ „Szép Ilon“ és „Dinorah“ változtatják föl egy- mást, azért a régibb operákra, habár még folytást a legjobb emlékeztetben áll- nak is közönségünk előtt, melyek közé a „Tell Vilmos“-t is méltán számíthat- juk, — csak ritkán kerülhet a sor, s talán ez az oka, hogy az ily gyéren szinrehozott darabok előadása a műértők igényeit teljesen ki nem elégítheti. A mai szereplők közül kétségkívül Bigniónak jutott az oroszlanrész. Kö- zönség igen szép számmal volt, daczára annak, hogy ugyanez este a német színházban is „Tell Vilmos“ adták, hol Wachtel énekel, kiról a „Sürgöny“ újdondása így ábrándozik: „Wachtel, a színházat csucsig megtöltö Wachtel, az ezüst hangu Wachtel ki bjeit oly magasan csatogtatja, mintha hangezüstjének is bürze-kurzusa volna, a minden este 400 frot összeéneklő Wachtel“ stb.

Vasárnap, jan. 5. „IV. László.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Dobsa Lajos.

Hétfő, jan. 6. „A nagyapó.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szegliget-től. Ennél jobb és újabb darabot is vehettek volna elő vízkerezt napján. A mennyiben az előadás élvezetes volt, nem annyira az elkopott darabnak, mint inkább Szerdahelyi és Némethiné talpraesett játékának köszönhető.
 Kedd, jan. 7. „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Meyerbeer-től.
 Szerda, jan. 8. „A völgy liloma.“ Dráma 5 felv. Barrière után fordította Feleki Miklós.
 Csütörtök, jan. 9. „Nabukodonozor.“ Opera 4 felv. Verdi-től.

Budai népszínház.

Jan. 3. Először: „Napam boldogit.“ Eredeti vígjáték 3 felv. Irta valami Tarnay Pali. (A „Pali“ nevezet szinlapra nem illik. Vagy ez is a darab komikumához akar tartozni?) Ez új darab egyike a legjobbaknak, melyeket a népszínházban eddig láttunk. Egyszerű kerekded meseje ügyesen van kidolgozva, alakjai talpraesettek, menete eleven, s mindezen előnyöket növeli folyékony nyelve. A közönség, mely fájdalom, csekély számmal jelent meg, mindvégig igen jól mulatta magát, annál inkább, mert az előadás is sikerült volt. A szereplők közt, kik általában mind helyesen feleltek meg feladatuknak, legtöbb elismerésre méltók: Szerdahelyi Nelli, Széplné, Dózsa és Partényi. — Alkalmat veszünk magunknak, ezuttal megemlíteni, hogy a népszínház igazgatója s a Szöllősy nővérek közt a béke helyreállt; ez utóbbiak újév napján léptek föl újra, a közönség tapsviharral és koszorúkkal fogadta őket, s hogy a béke annál szentebb legyen, elismerésül Molnárt is kihitta.

Jan. 4. „Házasság dobszónál.“ Vígjáték 3 felv.
 Jan. 5. „Pelekei notárius.“ Bohózat 4 felv.
 Jan. 6. „A nagyidai cigányok.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban, Szegliget-től, ujjonnan átdolgozva.
 Jan. 7. „Molière élete és halála.“ Dráma 4 felv. Desnoyer Károly és Sabath Jenő után Egressy Béni. A czimszerepet Molnár adta, nagy természetességgel és sok melegséggel. Méltó társa volt Széplné, ki „Armande“ szerepét helyes szempontból fogta fel.
 Jan. 8. Simonyi jutalmára: „A kis árva, vagy: a cigány mint földesur.“ Eredeti népszínmű 4 felv. Székely Kálmántól.
 Jan. 9. „Napam boldogit.“ Vígjáték 3 felv.

Nyílt tér.*)

— (Felhívás.) A Vasárnapi Ujság 1861. évi 37-ik számaiban Kovács Endre tíz darab zeneműre előfizetést hirdetett, s mind a tíz darabnak előfizetési ára 1 ft. A tiszta jövedelem Tóth István agg színész felsegítésére volt ajánlva. Az előfizetések Tóth Istvánhoz Sándor-utca 17-ik szám alatt intézendettek, honnan a példányok is szétküldetni ígértettek. Alólírt előfizető tehát nyilatkozatra szólítja fel Kovács Endre urat, vajjon a nevezett zenemű megjelent-e, vagy megjelenend-e? S a meg nem jelenetés esetében hová lesznek az előfizetési pénzüsszegek? *Berecz Imre.*

Szerkesztői mondanivaló.

5911. Számos t. előfizetőink, kik megrendelési leveleikbe újvíri jó kívánatokat vegyítettek számunkra s meg nem szűnő rokonszenvükről biztosítáknak bennünket: fogadják szíves köszönetünk s a jó indulat őszinte viszonzását. Ha egyszer barátságot kötünk, ok nélkül föl nem bontjuk azt, a mi, hét tél és hét nyár* próbáját ugys kiállotta már. Elég a tenni való.
 5912. Szegszárd. Gy. I. Böngészmi való akad benne, ámbár nagyobb része csak ott bírhat érdekel, a hol az illető egyéneket személyesen is ismerik.
 5913. Kísajszállítás. Az irat már sajtó alatt volt. Az új megérkezett.
 5914. Téli kép. Prózái előadás, grönge verselés. Még gyakorlatlan kéz és kevés tanulmány.
 5915. Temesvár. P. Fr. Ohajtását szívesen teljesítjük s mielőbbi találkozást ohajtunk. A kiválasztott tárgy igen korszerű.
 5916. Tavaszhoz. Nem használható.
 5917. Visszaemlékezés. Teljes hiánya a tárgyhoz illő költői emelkedettségnek és melegségnek. Egyszerű rigmus, mely nagy hangon előadva, megjárna lelkesítőnének valamely jókedvű dísznótában.
 5918. Losonc. Sz. L. A kívánt arcképre nézve már azelőtt tettünk intézkedéseket. Eddig még nem kaphattuk meg.
 5919. Ungvár. B. F. A leveleket szívesen vesszük, azaz: rövid, velős, érdekes tudósításokat kérünk.
 5920. Székelyhid. Sz. J. Ilyenmü tárgyakról nem lehet tudósításokat közölnünk.
 5921. Győr. Dr. S. J. A lapot eddig is küldtük, nem tudjuk, hol rejlik oka a fennakadásnak. Most újolag meg van rendezve.
 5922. Bécs. P. M. Lapunkat az ottani akad. olvasóegylet számára szívesen megrendeltük.
 5923. Bécs. K. T. Minden rendben van új év óta. A cikkekből sok a száraz szám. Persze nem nekünk, hanem másoknak, kik zsirosabb falatokat szeretnek.
 5924. Csápor. D. J. Ha a küldött rajzokon eligazodhatnak rajzolóink, szívesen nyitunk tért a cikkeknél.
 5925. Szilsarkány. K. E. Mind a 4 lap indul. A folytatást kérjük. Az új hivatalhoz szíves szerencse kívánatunkat.
 5926. Nyíregyháza. Sz. D. A felhívás lapunk számára későn érkezett, s mai időben könnyen félremagyarázható is volna ott, a hol sokat másképp értenek.
 5927. Inre diak. Jól elmondott alkalmi verszet, de nem jó most azon országgal tréfálni, „a hol a ciztróma virágzik.“ Érti ön?

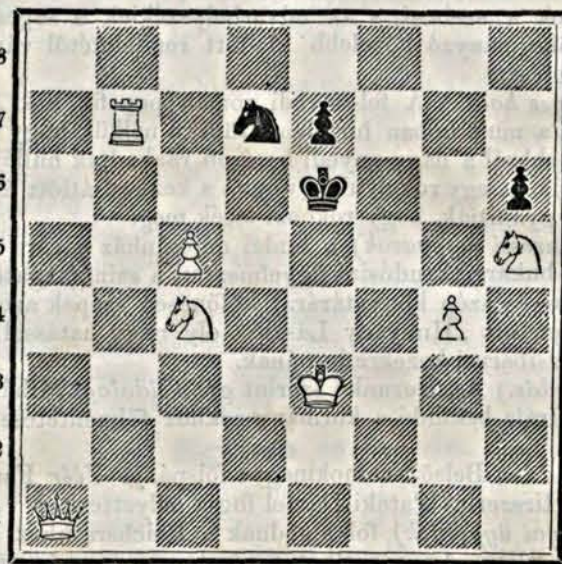
* E rovatban közölt cikkekkért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a Szerk.

5928. Verőce. Á. J. Az ajánlatra e percben nincs biztató szavunk. Lesz gondunk rá. Az elmaradt tájékoztatás jóni fog.
 5929. Varad-Püspöki. Kíváncsiak vagyunk az „ellenmondásokra“. Hadd lássuk.
 5930. Hanva. A jan. 3-ki levél is megérkezett. Tehát — várni fogunk. Semmi kétség, hogy szívesen megteszik. Nézzünk szíriant az idő akkor alkalmasabb is lesz. Údvözlőjük az újabb biven csörgedező „Tiburi forrást“.
 5931. A hontalan. Kár a papírvesztégetéért. Nem lesz abból többé póta, a ki meglelt korában oly szörnyeteket képes, költészet gyánánt árulni, mint ez a „hontalan“. Olvassa el ön még egyszer ezt a kétségbeejtő ösztöverségű két strophát:
 „Ki nem felejtethi honát,
 A melyben született;
 Hol irt (l) s tópot nyert szülőktől,
 Pol is neveltetett.
 Midőn szabad szárnyra kelt ő,
 Sokról elmelkedett:
 Arany fellegvált is talán
 Magának épített“ stb.
 Nem is strophák azok, hanem paragrafusok!
 5932. Zalai ének. Az egyetlen élvezhető benne a refrain:
 „Zala bora, Zala rákja, Zala menyecskeje“
 Tiszteletük mind a hármat.
 5933. Munkács. L. T. A rajz jó. A szíves küldeményeket köszönettel vettük.
 5934. Szolnok. Cs. J. A levelet Abonyba küldtük.
 5935. Aranyos-Megyes. F. K. A könyv kiadá-ához egyelőre semmi kilátás. Kedvezőbb magánviszonyok között az illető bizonyosan pótolni fogná a hiányzó részeket.

SAKKJÁTÉK.

107-ik sz. feladvány. — Brown-tól (Angliában).

Sötét.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

A 102-ik sz. feladvány megfejtése.

(Bayer Konrádtól.)

Világos.	Sötét.	Világos.	A)	Sötét.
1) H d 4 - c 2	K e 5 - d 5 A)	1)	tetszés szerint	tetszés szerint
2) B f 4 - c 4	K d 5 - c 4:	2) B f 4 - c 4:	tetszés szerint	tetszés szerint
3) V h 6 - e 6 †		3) V h 6 - †		

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Pesten: Cselkó György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Kővágó-Örsön: Gold Samu. — Kis-Tapolcsányon: Büttner Géza. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Sarkadon: Nagy Lajos. — Kecskeméten: Horváth György (a 101-et is).

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.			
			kelet	nyug.		kelet	nyug.		
Január		Jan. (6)	6. p.	6. p.	Tebet	6. p.	6. p.		
12 Vasár.	E 1 Ep. Ern.	E 1 Viz.	31 A	Melánia	7 47	4 30	11 Jámbor	1 17	4 48
13 Hétfő	Veron. Vidor	Vidorka	1 Január	7 46	4 31	12 Vidor	2 8	5 41	
14 Kedd	Bód. (Felix)	Szépke	2 Silvester	7 45	4 32	13 Félix	3 7	6 28	
15 Szerda	Pál első rem.	Jókai M	3 Malahias	7 45	4 34	14 J. Mór	4 12	7 8	
16 Csütör.	Márcz. Géza	Kéjke	4 70 taitr.	7 44	4 35	15 Kis. ör.	5 21	7 41	
17 Péntek	Antal r. Leo	Magány.	5 Theophan	7 43	4 36	16 Mag. k.	6 33	8 8	
18 Szomb.	Péter rom. sz	Nemesk.	6 Vizker.	7 43	4 38	17 20 Sab.	7 45	8 32	

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 16-án, 3 óra 12 percz reggel.

TARTALOM.

Ifj. Barial György (arckép). — Borozás közben. Tompa Mihály. — Szolnok védelme (folytatás). — P. Szathmáry Károly. — Montenegro (képpel). — Képek a hazai népeletről (2 képpel). — A magyar alföld egy vidéke (folytatás). — Vulkanai kitörések. — Bécsi levél. K. T. — A borz-bőzefark (képpel). — Egyveleg. — Tárház: A magyar lapirodalom 1862. elején. — Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Közintézetek, egyletek — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Nyílt tér. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felölös szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

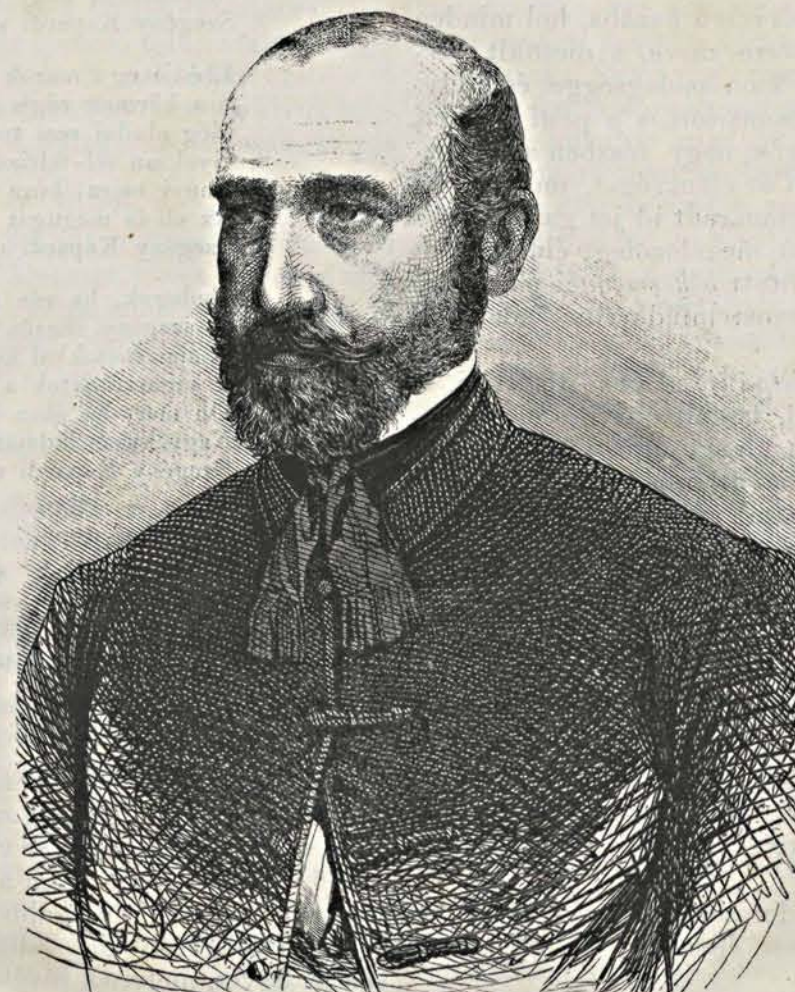
A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjenzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Báró Wenckheim Béla.

Próbált hűségű hazafi. Nemesszivü emberbarát. Okos gazda. Kitünő sportsman. Mint az „Országgyűlési fényképek“ írója mondja: tökéletes gentleman, magyar kiadásban. Született 1811-dik évi február 16-án. Tanulmányait Pesten végezte, kitünő sikerrel. Tizenhat éves korában elvégezte a jogot, tizenhetedikben patvarista, tizennyolcadikban juratus volt, s 19-dik évében már ügyvédi diplomával kezében hagyta el a fővárost. A közrendi ifjuságtól nemcsak soha el nem vonult, sőt azok és a nép közt töltötte legszivesebben üres idejét. Ezért mind a kettőnek kedvence volt mindig.

Mint jogász, édes atyjának b. Wenckheim Józsefnek aradi főispáni székébe iktatása alkalmával, mint patvarista, gróf Zichy Ferenc kir. biztos bevonulásánál, a banderisták közt tünt ki; az 1830-diki országgyűlésen, az ifjuságnak volt központja és vezére. Ez időből egy jellemző ténye maradt emlékeztében. Az ifjú báró több fiatal barátjával, az akkoriban híres Lóczy-banda zenéje mellett mulatott, s indítványára az egész társaság fölkerelkedett, a Pozsonyban jelen volt orosz nagykövet Taticseff ablaka alatt éji zenét adni. A követnél épen estély és fényes társaság lévén, az egész vendégsereg a fölnyitott ablakoknál gyönyörködött, a talp alá huzott csárdásokban, míg végre a vendégek megbizásából, gróf Desseffy Aurél lemenvén a tisztelgő fiatalasághoz, felkérte tőlök a zenét egy tánczra, mit azok lovagias készséggel meg is engedtek. Azonban az egy tánczból, magyar szokás szerint, három söt több is lett.

A fölajánlott szíveséggel való gyöngédtelen visszaélés, s az adott szónak lovagiatlan meg nem tartása, annyira fölháboríták az ifjú bárót, hogy kiválva a megvárakoztatott ifjuság közül, a lépcsőkön

BÁRÓ WENCKHEIM BÉLA.

+ 1879.

fel, egyenesen a követ mulató teremének tartott, s ott a banda elé állva parancsolta annak, hogy kövesse. De a zenészek a két félnek való engedelmesség közt habozni látszván, a báró elvette a primás kezéből a hegedűt, s előre menve önkéntelenül vonult utána a banda is. A jogaiba ekként reponált ifjuság pedig, rövid idei mulatás után, önként ismét visszaküldé Lóczyékat az utánok vágyó főrendü társaságnak. Más nap a fiatal báró lovagiasságával és bátorságával foglalkozott az egész Pozsony. Az országgyűlésről haza térve, az alig husz éves ifjú, a közhivatali pályán keresett tért tevékenységének. 1831. évi október 26 án Békésmegye aljegyzője lett, s ő, ki az országgyűlésen a „dik-taturára“ ép oly hűségesen eljár, mint akármelyik szegény legény juratus, hogy a jegyzői széken sem összetett kézzel ült, tanusitják a megyegyűlések és sedriák ez idő-ről szóló protokollumai. 1832. évi október 25-én táblabíróvá nevezett ki a huszonegy éves ifju, s a köztügyekben e minőségben vett részt egész 1837. april 17-keig, a midőn Simay Kajetán és Vidovich Ferenczel a második alispánságra kandidáltatván, vetélytársai fölött ötszörös többséggel, nagy lelkesültség közt alispánná választott, s mint ilyen, a fenytő törvényszékeken elnökölt két éven át; anyi erélyt, törvénytudományt és bölcseséget fejtve ki, hogy midőn az 1839-ik évi követválasztás elkövetkezett, senkisen gondolt másra, mint a közszeretet és általános becsülésben álló ifju alispánra, a mint hogy a választási napon, határt nem ismerő lelkesedés között egyhangulag Békésmegye országgyűlési követévé ki is kiáltott.

Mit tett ez országgyűlésen? tanusitják annak napló; mily nemes hévvel s elszánt bátorsággal lépett föl az eltapodott jogok mellett a jogtapodók ellen? bizonyítja, hogy egyebet mellőzünk, azon kitünő jeles beszéde, melyet gróf Ráday Gedeon ügyében tartott, s melyet a „Politikai szónoklattani kiadója, a magyar szónoklati fe-